

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Філологічний факультет
Кафедра теорії і практики іноземних мов та методики викладання

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра

**ІНТЕГРАЦІЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС
ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА МОВНИХ КУРСАХ У НІМЕЧЧИНІ**

Виконала:
студентка 6 курсу, групи ІМ-61
спеціальності 014 Середня освіта
(іноземні мови та література)
Зубарева Марія Анатоліївна

Керівник:
професор, кандидат педагогічних наук
Середюк Лариса Анатоліївна

Рецензент:

Рівне - 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ МОВ

1.1. Історичний огляд використання цифрових засобів у мовній освіті

1.2. Сучасні тенденції у впровадженні цифрових технологій у навчальний процес

1.3. Психолого-педагогічні аспекти використання цифрових засобів у вивченні мов

1.4. Огляд цифрових інструментів, що використовуються для навчання мовам

1.4.1. Онлайн-платформи

1.4.2. Мобільні додатки та платформи

1.4.3. Комунікаційні інструменти та соціальні мережі у вивченні іноземних мов

1.4.4. Інструменти з підтримкою штучного інтелекту у вивченні іноземних мов

1.4.5. Подкасти, відеоплатформи та мультимедійні ресурси у мовній освіті

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ У НІМЕЧЧИНІ

2.1. Система мовних курсів у Німеччині: структура та особливості

2.2. Викладання німецької мови для іноземців: цілі, методи та підходи

2.3. Порівняння традиційних і цифрових методів навчання німецької мови

2.4. Виклики та перспективи цифровізації мовної освіти в Німеччині

РОЗДІЛ 3.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У НІМЕЧЧИНІ

3.1. Методологія дослідження

3.2. Аналіз результатів дослідження

3.2.1. Цифрові інструменти як підтримка мовного навчання

3.2.2. Мотивація та емоційне залучення

3.2.3. Труднощі у використанні цифрових технологій

3.2.4. Роль викладача у цифровому середовищі

3.2.5. Культурні та вікові відмінності у сприйнятті цифрового навчання

3.2.6. Відчуття прогресу та впевненості

3.3. Оцінка впливу цифрових технологій на навчальний процес

3.3.1. Вплив на формування мовних навичок

3.3.2. Вплив на мотивацію до навчання

3.3.3. Вплив на автономність і саморегуляцію

3.4. Методичні рекомендації

3.4.1. Рекомендації для викладачів інтеграційних курсів

3.4.2. Рекомендації для розробників навчальних курсів

3.4.3. Рекомендації для освітніх організацій та інституцій

ВИСНОВКИ

АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

AI - Artificial Intelligence - штучний інтелект

AR - Augmented Reality - доповнена реальність

BAMF - Bundesamt für Migration und Flüchtlinge - Федеральне відомство у справах міграції та біженців (Німеччина)

BBC - British Broadcasting Corporation - Британська мовна корпорація

BERA - British Educational Research Association - Британська асоціація освітніх досліджень

CALL - Computer-Assisted Language Learning - комп'ютерно-опосередковане навчання мов

CEFR - Common European Framework of Reference for Languages - Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти

CLT - Communicative Language Teaching - комунікативне навчання мови

DaF - Deutsch als Fremdsprache - німецька як іноземна мова

DW - Deutsche Welle - Німецька хвиля (німецька медіаплатформа)

EFL - English as a Foreign Language - англійська як іноземна мова

ICT - Information and Communication Technologies - інформаційно-комунікаційні технології

LMS - Learning Management System - система управління навчанням

MOOC - Massive Open Online Course - масовий відкритий онлайн-курс

OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development -
Організація економічного співробітництва та розвитку

PLATO - Programmed Logic for Automated Teaching Operations -
програмована логіка автоматизованого навчання

TESOL - Teachers of English to Speakers of Other Languages - викладання
англійської мови іноземцям

TICCIT - Time-shared Interactive Computer-Controlled Information
Television - інтерактивна система комп'ютеризованого навчання

VLE - Virtual Learning Environment - віртуальне навчальне середовище

VR - Virtual Reality - віртуальна реальність

WELL - Web-Enhanced Language Learning - навчання мов з
використанням інтернет-технологій

ВСТУП

Актуальність дослідження

Сучасний етап розвитку освіти характеризується прискореною цифровізацією, що зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до викладання іноземних мов. Цифрові технології у навчальному процесі не лише підвищують ефективність засвоєння матеріалу, але й створюють умови для персоналізованого, адаптивного та інтерактивного навчання, що повністю відповідає викликам глобалізованого світу. Зокрема, вивчення німецької мови як іноземної, що передбачає опанування складної граматичної та лексичної системи, критично вимагає застосування інноваційних методів і засобів, таких як адаптивні навчальні платформи, мобільні додатки та штучний інтелект, для покращення мовної компетентності та мотивації студентів. Особливої актуальності дане дослідження набуває в контексті досвіду мовних курсів у Німеччині, які вже активно інтегрують цифрові інструменти, дозволяючи визначити найбільш ефективні підходи до формування комунікативної компетентності та оптимізації процесів дистанційного навчання. Додатковий імпульс, що посилив актуальність даного напрямку, спричинила пандемія COVID-19, а також війна в Україні, яка змусила мільйони українців шукати прихисток у Німеччині. У цьому соціальному контексті вивчення німецької мови є критично важливим для їхньої інтеграції та соціалізації, а цифрові технології відіграють вирішальну роль у забезпеченні доступності мовного навчання для великої кількості вимушених мігрантів. Враховуючи ці виклики й тенденції, дослідження цифрових технологій у викладанні німецької мови є не лише актуальним, а й стратегічно важливим для вдосконалення освітніх стратегій та адаптації європейського досвіду в Україні.

Мета та завдання дослідження

Мета дослідження

Метою дослідження є комплексний аналіз і теоретичне обґрунтування ефективності застосування цифрових технологій у навчанні німецької мови на мовних курсах у Німеччині, а також розробка методичних рекомендацій щодо адаптації найкращих практик цифрового навчання для забезпечення якісної мовної підготовки іноземних студентів, зокрема вимушених мігрантів та біженців, у контексті глобалізації та цифрової трансформації освіти.

Завдання дослідження

Для досягнення поставленої мети необхідно послідовно вирішити низку дослідницьких завдань, що охоплюють теоретичні, емпіричні та практико-орієнтовані аспекти:

Теоретичний аналіз та систематизація наукових підходів до цифровізації мовної освіти. Це завдання передбачає огляд сучасних концепцій, методологічних підходів та педагогічних стратегій цифрового навчання іноземних мов. В рамках цього буде здійснено визначення ключових переваг та викликів використання цифрових технологій саме у процесі навчання німецької мови.

Дослідження досвіду впровадження цифрових інструментів у навчальний процес мовних курсів у Німеччині. Необхідно проаналізувати типи і функціональні можливості цифрових платформ, мобільних додатків, мультимедійних ресурсів та онлайн-курсів, які застосовуються у викладанні німецької мови. На цій основі будуть визначені найбільш ефективні педагогічні практики та моделі цифрового навчання.

Оцінка впливу цифрових технологій на формування мовної компетентності студентів. Слід визначити рівень ефективності застосування цифрових інструментів для розвитку ключових мовних навичок (говоріння, аудіювання, читання, письмо). Додатково буде досліджено взаємозв'язок між

цифровими освітніми технологіями, мотивацією до навчання та інтеграцією студентів у мовне середовище.

Виявлення особливостей мовного навчання для мігрантів і біженців у Німеччині. Це завдання передбачає дослідження вирішальної ролі цифрових технологій у навчанні німецької мови як засобу соціальної інтеграції мігрантів та вимушених переселенців. Окремо будуть визначені бар'єри і труднощі, з якими стикаються українські біженці під час навчання німецької мови в умовах цифрового середовища.

Розробка методичних рекомендацій щодо адаптації європейських цифрових освітніх технологій у мовну підготовку іноземців. На основі отриманих результатів буде сформовано практичні рекомендації для оптимального впровадження цифрових технологій у систему викладання німецької мови в Україні та інших країнах. Також будуть визначені перспективи розвитку цифрового навчання в контексті мовної підготовки студентів, мігрантів та біженців у європейському освітньому просторі.

Реалізація цих завдань забезпечить науково-обґрунтовані підходи до цифрового навчання німецької мови та надасть практичні рекомендації для освітніх установ, що займаються підготовкою іноземних студентів і мігрантів.

Об'єктом дослідження є процес навчання німецької мови в умовах цифрової трансформації освіти, що охоплює використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), мультимедійних ресурсів, адаптивних навчальних платформ та штучного інтелекту для оптимізації навчального процесу.

Предметом дослідження є цифрові інструменти, що застосовуються в навчальному процесі мовних курсів у Німеччині, їхня дидактична ефективність, методологічні особливості впровадження, а також вплив на формування комунікативної компетентності студентів, зокрема вимушених мігрантів та

біженців. Дослідження також охоплює питання адаптації європейських цифрових освітніх технологій до мовної підготовки в інших країнах, включаючи Україну.

Ключові слова:

цифрові технології, цифровізація освіти, німецька мова, навчальний процес, цифрові інструменти, мовні курси, адаптивне навчання, дистанційне навчання, цифрова педагогіка, інтеграція мігрантів, digital learning, ICT in education.

Джерельна база дослідження.

Дослідження базується на аналізі наукових праць українських і зарубіжних учених (Б. Скіннер, М. Варшауер, П. Годвін - Джонс, Н. Зіглер, С. Литвинова, О. Березовська, О. Дацьо та ін.), матеріалах міжнародних наукових журналів (Language Learning & Technology, System, Computer Assisted Language Learning), нормативних документів Ради Європи (CEFR), а також офіційних ресурсів Goethe-Institut, BAMF та telc. Використано результати конференцій і публікацій, присвячених цифровізації освіти та методиці викладання німецької мови як іноземної.

Методи дослідження

- У роботі застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів:
- теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення) - для вивчення стану проблеми у вітчизняній та зарубіжній науці;
 - порівняльний метод - для зіставлення традиційних і цифрових підходів до навчання;
 - системно-структурний аналіз - для визначення взаємозв'язків між компонентами цифрової мовної освіти;

- описово-аналітичний метод - для характеристики платформ, інструментів та освітніх технологій;
- емпіричні методи (спостереження, аналіз практичного досвіду, узагальнення результатів) - для виявлення ефективності використання цифрових засобів у навчальному процесі.

Наукова новизна отриманих результатів.

Вперше узагальнено досвід впровадження цифрових технологій у викладання німецької мови на курсах у Німеччині з урахуванням психолого-педагогічних чинників та сучасних інноваційних підходів. Уточнено поняття «цифрове навчальне середовище» як інтегративну систему взаємодії технологій, педагогічних методів та комунікативних стратегій. Подальшого розвитку дістала класифікація цифрових інструментів, що використовуються для навчання іноземних мов, та запропоновано авторську модель їх дидактичного застосування.

Практичне значення одержаних результатів.

Результати дослідження можуть бути використані у практиці викладання німецької мови у закладах вищої та післядипломної освіти, на мовних курсах і в програмах інтеграційного навчання. Рекомендації, розроблені в межах роботи, можуть бути застосовані для створення змішаних і дистанційних курсів, розробки навчально-методичних комплексів, а також для підготовки викладачів до ефективного використання цифрових інструментів.

Апробація результатів дослідження

Основні положення та результати магістерської роботи апробовані під час участі у I Міжнародній науково-практичній конференції «Новітні тенденції сучасної лінгвістики та методики навчання іноземних мов» (м. Рівне, 30 травня 2025 р.). У межах конференції представлено доповідь «Цифрові інструменти у

навчанні німецької мови мігрантів у Німеччині: емпіричний аналіз та методичні імплікації», підготовлену Зубаревою Марією Анатоліївною, студенткою I курсу магістратури філологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету, спеціальність 014.022 «Німецька мова та зарубіжна література». Науковий керівник - Середюк Лариса Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії та практики іноземних мов та методики викладання РДГУ.

Структура роботи

Структура роботи обумовлена логікою дослідження та складається зі **вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.**

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, визначаються мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наукова новизна та практична значущість. Також подається методологічна основа дослідження, описуються використані методи та структурується зміст роботи.

Основна частина роботи складається з трьох розділів.

Перший розділ присвячений аналізу історичного розвитку цифрової мовної освіти, сучасних тенденцій її впровадження, а також психолого-педагогічних аспектів використання цифрових інструментів у навчанні. У ньому розглядаються теоретичні моделі цифровізації освіти, етапи становлення комп'ютерно-опосередкованого навчання (CALL), вплив ІКТ на когнітивні процеси, мотивацію та саморегуляцію студентів. Окрему увагу приділено систематизації сучасних цифрових інструментів (Duolingo, Babbel, Busuu, LingQ, Memrise тощо), їх дидактичним можливостям і потенціалу у вивченні мов.

Другий розділ досліджує розкриває структуру та принципи функціонування мовних курсів у Німеччині, цілі та методи викладання

німецької мови як іноземної, а також аналізує особливості використання цифрових інструментів у цьому процесі. В ньому порівнюються традиційні та цифрові методи навчання, визначаються основні проблеми цифровізації, а також окреслюються перспективи впровадження адаптивних систем, AI-платформ і змішаних форм навчання, підтриманих державними програмами DigitalPakt Schule, Goethe-Institut та BAMF.

Третій розділ є практично-орієнтованим і ґрунтується на якісному дослідженні, проведеному серед учасників інтеграційних курсів німецької мови в Берліні. Здійснено психолінгвістичний аналіз впливу цифрових інструментів (vhs-Lernportal, DW Learn German, ChatGPT, Duolingo) на формування мовних навичок, мотивацію, когнітивне навантаження та соціальну адаптацію мігрантів. На основі отриманих результатів розроблено методичні рекомендації для викладачів і освітніх установ України щодо інтеграції ефективних цифрових практик у навчання німецької мови.

У висновках узагальнюються результати дослідження, підбиваються підсумки щодо досягнення поставлених завдань, окреслюються можливі напрями подальших досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел містить перелік наукових праць, нормативних документів, аналітичних матеріалів та інших ресурсів, що були залучені у дослідженні.

Додатки включають додаткові матеріали, які доповнюють основний текст, зокрема анкети, результати опитувань, таблиці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ МОВ

1.1. Історичний огляд використання цифрових засобів у мовній освіті

Період із 1960-х до початку 1980-х років вважається етапом становлення комп'ютерно-опосередкованого навчання мов (CALL) у його першій, так званій поведінковій (behaviorist) фазі. Основу цього підходу становили ідеї американського психолога Б. Ф. Скіннера, зокрема його концепція «програмованого навчання», згідно з якою знання засвоюються через повторювані дії, підкріплені позитивною реакцією [57].

У контексті мовної освіти це означало, що навчальні програми були орієнтовані на механічне засвоєння граматичних структур, лексичних одиниць та синтаксичних шаблонів, причому сам комп'ютер виконував функцію інструменту контролю й тренування, але не комунікації.

Найбільш відомою системою того часу була PLATO (Programmed Logic for Automated Teaching Operations), розроблена в Університеті Іллінойсу (США) в середині 1960-х років. Ця система працювала на великих мейнфреймах та пропонувала студентам вправи у форматі «запитання - відповідь», із негайним зворотним зв'язком. Пізніші версії PLATO включали елементи гіпертексту, графіки та навіть перші спроби мережевої взаємодії між студентами, однак у мовному навчанні домінували текстові вправи з фокусом на точність [36].

Іншим прикладом раннього CALL є система TICCIT (Time-shared Interactive Computer-Controlled Information Television), створена в Brigham Young University та використовувана у мовній підготовці студентів коледжів США. Вона поєднувала телевізійні технології з комп'ютерним керуванням та дозволяла студентам самостійно регулювати темп і порядок засвоєння

матеріалу [59]. Цікаво, що ТІССІТ також пропонувала адаптивне меню, що випереджало ідеї персоналізованого навчання на десятиліття.

У Європі в цей період комп'ютерні технології ще не були поширені через високу вартість і низьку доступність техніки. Проте вже наприкінці 1970-х окремі мовні центри, зокрема в Німеччині та Великій Британії, почали експериментувати з програмованим навчанням за допомогою перших персональних комп'ютерів. Наприклад, у деяких філіях British Council проводилися пілотні курси з англійської мови із використанням систем на базі мікрокомп'ютерів BBC Micro.

Характерною рисою цього періоду була відсутність комунікативної взаємодії. Комп'ютер виконував функцію «електронного репетитора», який перевіряв правильність виконання завдань, але не забезпечував природного мовного обміну. У методологічному плані навчання було суворо регламентованим, шаблонним і мало універсальний характер. Зміст програм не адаптувався до рівня чи інтересів студентів, що, врешті, обмежувало їхню ефективність у довгостроковій перспективі. Проте ці експерименти заклали фундамент для подальших технологічних інновацій і методичних змін у мовній освіті.

1960-1980-ті роки стали етапом технологічного прориву, методичної спроби та формування перших уявлень про можливості цифрового середовища у вивченні іноземних мов. Подальші етапи розвитку CALL спиралися саме на ці, хоч і обмежені, але інноваційні напрацювання.

У 1980-1990-х роках цифрове навчання іноземних мов вступило в нову фазу, що кардинально відрізнялася від попереднього, поведінкового етапу розвитку комп'ютерно-опосередкованого навчання. Саме в цей період розпочалося впровадження мультимедійних засобів і гіпертекстових структур, які змінили не лише технічне, а й педагогічне обличчя мовної освіти.

У педагогіці відбувається поступовий перехід від контролюючих, автоматизованих тренажерів до комунікативно-орієнтованих підходів,

заснованих на ідеях Communicative Language Teaching (CLT). Комп'ютер починає розглядатися не лише як інструмент перевірки, а як партнер у навчанні, здатний моделювати реальні мовленнєві ситуації та забезпечити діалогічну взаємодію [61]

Технічною основою цих змін стає поява персональних комп'ютерів із підтримкою аудіо- та відеофайлів. Уперше навчальні програми починають поєднувати текст із зображеннями, звуком і відео. Мультимедійні курси починають активно використовуватися у навчанні як у класі, так і в індивідуальному навчанні вдома. Це дозволяє студентам одночасно тренувати декілька мовних навичок: читання, слухання, вимову, розуміння візуального контексту [37].

Інновацією цього періоду стало впровадження гіпертексту - нелінійної організації інформації, яка дозволяла студенту самостійно обирати траєкторію руху по навчальному матеріалу. Найвідомішим інструментом такого підходу стала система HyperCard [15], яка надавала можливість створювати інтерактивні «картки» з текстом, аудіо та гіперпосиланнями. Ці «картки» широко застосовувалися у навчанні мов, зокрема для побудови лексичних і граматичних вправ, які студент міг проходити у довільному порядку.

У 1990-2000-х роках відбулася докорінна трансформація мовної освіти, спричинена широким впровадженням інтернет-технологій. Якщо у 1980-х комп'ютер розглядався передусім як автономний навчальний пристрій, то з появою доступу до Інтернету він перетворюється на засіб глобального зв'язку та мовної взаємодії. Саме в цей період комп'ютерно-опосередковане навчання виходить за межі класичної аудиторної моделі й формує підґрунтя для сучасної концепції онлайн-освіти.

Вивчення мови все більше спирається не на ізольоване тренування структур, а на участь у реальних комунікативних ситуаціях. Інтернет став не лише джерелом навчального контенту, а й простором, у якому відбувається

природна мовна соціалізація. Це дало початок новому терміну - Web-enhanced language learning (WELL), що підкреслював роль Інтернету як освітнього простору [63].

Зміни торкнулися й навчальних ресурсів. У цей період поширюються онлайн-словники (наприклад, Babylon, Lingvo, Cambridge Dictionary), мультимедійні курси з відкритим доступом (BBC Languages), інтерактивні тренажери та програми для практики мовлення. Особливо важливим нововведенням цього періоду стало створення віртуальних навчальних середовищ (Virtual Learning Environments, VLE). Найвідомішою платформою став Moodle, який з'явився у 2002 році й дозволяв будувати цілі онлайн-курси з поєднанням теоретичних матеріалів, практичних завдань, тестування, форумів та зворотного зв'язку від викладача [26].

Водночас змінилася й роль викладача. З носія знань він поступово перетворюється на фасилітатора, тьютора, навігатора у цифровому середовищі, який підтримує автономне навчання студентів, скеровує їхню діяльність і допомагає формувати індивідуальні траєкторії розвитку.

Період 1990 - 2000-х років став переломним у розвитку цифрової мовної освіти. Саме в цей час закладаються основи масових відкритих онлайн-курсів (MOOCs), мобільного навчання, хмарних платформ, а також формуються перші практики асинхронної та синхронної взаємодії у цифровому середовищі. Відтепер інтернет не просто доповнює традиційне навчання, а трансформує його, відкриваючи безпрецедентні можливості для глобального мовного розвитку.

Упродовж 2010-х років і до сьогоднішнього дня цифрова характеризується як перехід до персоналізованого та мобільного навчання, де ключову роль відіграє не лише доступ до навчальних матеріалів, а й гнучкість, індивідуалізація та автономія студента.

Одним із основних каталізаторів цього процесу стало стрімке зростання кількості користувачів смартфонів. Завдяки цьому платформи для вивчення мов

- Duolingo, Babbel, Memrise, Busuu та інші - стали масовим явищем. Це суттєво підвищує мотивацію та залученість студентів, особливо молодого покоління [28].

Персоналізація в навчанні мов реалізується через адаптивні алгоритми, що автоматично підлаштовують контент і складність завдань відповідно до рівня знань, стилю навчання та прогресу кожного користувача. Системи на основі штучного інтелекту аналізують помилки, підказують оптимальні шляхи засвоєння матеріалу та забезпечують постійний індивідуальний супровід. Такі технології вже стали нормою на багатьох комерційних платформах і дедалі частіше впроваджуються в академічному середовищі [51].

В Німеччині спостерігається активна державна та інституційна підтримка цифрових мовних ініціатив. Зокрема, Goethe-Institut реалізує низку мобільних програм, спрямованих на вивчення німецької мови у форматі мікронавчання, а також підтримує інтерактивну платформу Mein Weg nach Deutschland, яка адаптована до потреб мігрантів та біженців. Крім того, у німецьких університетах, таких як Universität Leipzig, Humboldt-Universität zu Berlin, активно застосовуються LMS-платформи з елементами мобільного доступу, що дозволяє студентам інтегрувати навчання в повсякденне життя [31].

В Україні розвиток мобільного та персоналізованого навчання також набув нової динаміки, особливо після початку повномасштабної війни в 2022 році. Вимушена міграція мільйонів громадян, зокрема до Німеччини, зробила вивчення німецької мови важливим інструментом адаптації та інтеграції. У цьому контексті мобільні додатки стали чи не єдиним доступним способом вивчення мови для багатьох українців, які не мали можливості відвідувати офлайн-курси.

Додатково в Україні почали з'являтися локальні мовні стартапи та волонтерські ініціативи, які використовують потенціал персоналізованого навчання. Платформи на кшталт LingQ або Promova пропонують

українськомовну підтримку та доступ до цифрових курсів німецької мови. Деякі університети інтегрували мобільні ресурси у свої навчальні програми, створивши умови для асинхронного й самостійного навчання студентів, зокрема в умовах перебоїв зв'язку або переїзду [10].

1.2. Сучасні тенденції у впровадженні дігiтальних технологій у навчальний процес

У ХХІ столітті цифровізація стала не лише технологічною, але й педагогічною реальністю. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес є відповіддю на глобальні виклики, зумовлені розвитком інформаційного суспільства, зміною ролі знань, новими запитамп студентів і трансформацією освітнього середовища. Сучасна освітня парадигма дедалі більше зміщується у бік гнучкого, персоналізованого, мобільного й контекстно-чутливого навчання.

Однією з провідних тенденцій у цифровій трансформації освіти є перехід до змішаного навчання (blended learning), що поєднує традиційні аудиторні форми навчання із синхронними (реального часу) та асинхронними (з відкладеним доступом) онлайн-компонентами. Такий підхід дозволяє поєднувати кращі сторони обох світів - живу міжособистісну взаємодію у класі з гнучкістю та доступністю цифрового контенту.

Модель blended learning сприяє індивідуалізації навчального процесу, оскільки студенти можуть працювати з онлайн-матеріалами у власному темпі, повертатися до складних тем, обирати зручний час для опрацювання контенту, а також отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Це особливо важливо у мовному навчанні, де повторення, аудіювання та індивідуальна практика мають вирішальне значення для формування стійких навичок [39].

Окрему увагу варто приділити моделі «перевернутий клас» (flipped classroom), що передбачає самостійне ознайомлення студентів із теоретичними матеріалами до заняття (через відеолекції, інтерактивні презентації, онлайн-тести), а використання часу в класі - для практики, діалогів, групової роботи та

поглибленого обговорення. Такий підхід підвищує активність студентів, стимулює їхню участь у процесі та формує навички критичного мислення й співпраці [17].

Інституційне впровадження змішаного навчання стало можливим завдяки розвитку цифрових платформ (наприклад, Moodle, Google Classroom, Canvas), мобільних пристроїв і широкосмугового Інтернету. У Німеччині такі моделі успішно застосовуються в університетах, а також у програмах інтеграції для мігрантів - наприклад, через ініціативи Volkshochschulen або Goethe-Institut, де змішане навчання використовується для підтримки гнучкого розкладу та зручного поєднання онлайн-і офлайн-модулів [31].

Не менш значущою тенденцією є гейміфікація навчального процесу, яка проявляється у використанні ігрових елементів - балів, рівнів, досягнень, змагань - для підвищення мотивації студентів. Особливо ефективною вона виявилася у вивченні мов, де такі платформи, як Duolingo, Memrise чи Quizlet, забезпечують емоційно залучене, ритмічне та повторюване навчання в ігровій формі [25].

Набуває поширення також адаптивне навчання, що базується на аналітиці даних, штучному інтелекті та алгоритмах персоналізації. Такі системи автоматично коригують навчальний маршрут залежно від результатів студента, підказують найбільш ефективні стратегії засвоєння матеріалу та сприяють усуненню індивідуальних труднощів [38].

У контексті соціалізації та взаємодії надзвичайно актуальними стали соціальні навчальні платформи, що використовують можливості Web 2.0: блоги, вики, хмарні документи, форуми, групові чати. Це дозволяє формувати середовище спільного навчання, розвивати навички колаборації, критичного мислення та цифрової грамотності. У випадку мовної освіти такі середовища створюють умови для автентичної мовної практики в безпечному цифровому просторі.

Окрему нішу посідають мобільні технології, які підтримують принцип «навчання будь-де і будь-коли» (ubiquitous learning). Смартфони, планшети, портативні пристрої використовуються для доступу до мікrokонтенту, тренажерів, подкастів, чат-ботів тощо. Вони особливо важливі в умовах нестабільного доступу до інтернету або для студентів, які поєднують навчання з іншими видами діяльності.

Значним проривом стала інтеграція штучного інтелекту (AI) у дидактичні інструменти. Індивідуальні віртуальні тьютори, автоматичні оцінювачі письма та мовлення, голосові помічники стали новим етапом у підтримці студента в навчальному процесі. Платформи на основі ІІ можуть аналізувати мовлення в реальному часі, давати зворотний зв'язок щодо граматики, вимови, інтонації, а також розвивати навички діалогу.

Ще одна важлива тенденція - використання доповненої та віртуальної реальності (AR/VR) для моделювання навчальних ситуацій. Наприклад, у мовній освіті VR-технології дозволяють створити повноцінне занурення в мовне середовище - з віртуальними співрозмовниками, ситуаціями побутового чи професійного спілкування, що значно покращує рівень комунікативної компетентності студентів [41].

Таким чином, сучасні тенденції у впровадженні дігiтальних технологій свідчать про глибоку трансформацію освітнього процесу. Цифрове навчання більше не є допоміжним засобом, а стає інтегральною складовою педагогічної практики, яка формує нову культуру навчання - гнучку, глибоко персоналізовану, інтермедіальну та соціально взаємодійну.

1.3. Психолого-педагогічні аспекти використання цифрових засобів у вивченні мов

Інтеграція цифрових технологій у процес вивчення іноземних мов зумовлює необхідність глибокого аналізу не лише технічних, а й психолого-педагогічних чинників, які впливають на ефективність засвоєння матеріалу. Сучасне цифрове середовище ставить нові виклики перед педагогом і

студентом, формуючи іншу структуру взаємодії, мотивації, когнітивного навантаження та емоційного залучення.

Одним із ключових аспектів є мотивація. Використання мультимедійних засобів, інтерактивних платформ та гейміфікованих додатків суттєво підвищує навчальну мотивацію студентів, особливо молодших користувачів цифрових технологій. Дослідження свідчать, що елементи гейміфікації, системи досягнень, візуалізація прогресу та миттєвий зворотний зв'язок сприяють підвищенню як зовнішньої, так і внутрішньої мотивації до навчання [44].

Інший важливий чинник - когнітивне навантаження. Хоча цифрові технології можуть оптимізувати процес подачі інформації, існує ризик її надмірної складності або фрагментарності, що призводить до когнітивної перевантаженості [60]. Тому успішне впровадження цифрових засобів вимагає врахування принципів когнітивної психології: поступової подачі матеріалу, контекстної релевантності, поєднання візуального й аудіального каналів сприйняття. У мовному навчанні це може означати чергування різних типів завдань - від лексичних тренажерів до інтерактивних діалогів із віртуальними персонажами.

Варто також зважати на типи навчальних стратегій, які активуються при використанні цифрових платформ. На відміну від традиційного навчання, де домінують репродуктивні форми роботи, цифрові середовища стимулюють використання метакогнітивних стратегій - планування, самоконтролю, рефлексії. Можливість відстежувати власний прогрес, отримувати аналітику результатів, самостійно обирати завдання - все це сприяє розвитку навичок саморегуляції, які є важливими для автономного вивчення мов [8].

У процесі цифрового навчання значно зростає роль соціально-емоційної підтримки. У середовищах, де студент часто взаємодіє з програмою, а не з викладачем, важливою стає наявність позитивного зворотного зв'язку, дружнього інтерфейсу, візуальної підтримки прогресу, елементів гумору чи персонального звернення. Деякі дослідження показують, що навіть "людяний"

голос асистента або аватара підвищує рівень довіри до платформи та сприяє комфортному залученню у навчальний процес [41].

Ефективність упровадження цифрових технологій безпосередньо залежить від професійної компетентності викладача. Педагог у сучасному освітньому середовищі має поєднувати методичні знання з цифровою грамотністю, виступаючи не лише джерелом інформації, а модератором, фасилітатором і куратором навчального процесу. Як зазначає Литвинова С. Г., цифрове освітнє середовище має забезпечувати психологічно безпечні умови для самореалізації учасників освіти та підтримки їхньої внутрішньої мотивації [9].

Водночас сучасна методика викладання іноземних мов потребує глибокого оновлення з урахуванням цифрової трансформації освіти. Дослідження українських науковців О. Г. Дацьо, Л. Г. Буданової та Є. С. Ємельянової (2024) підкреслює, що традиційні форми навчання поступово втрачають ефективність у цифрову добу, де студенти звикли до інтерактивності, мультимедійності та швидкого зворотного зв'язку. Залучення відеоуроків, віртуальної реальності, ігрових технологій та комунікативно-орієнтованих методів підвищує результативність і мотивацію до навчання, сприяє розвитку мовленнєвої активності, автономності та критичного мислення [6].

1.4. Огляд цифрових інструментів, що використовуються для навчання мовам

1.4.1. Онлайн-платформи

Сучасні онлайн-платформи для вивчення мов стали невід'ємним інструментом у процесі формальної та неформальної мовної освіти. Вони поєднують елементи мультимедійного навчання, адаптивної аналітики, гейміфікації та комунікаційної інтеракції, дозволяючи ефективно підтримувати

різні стилі навчання [29]. Розглянемо основні переваги та обмеження п'яти найпопулярніших платформ: Duolingo, Babbel, Busuu, LingQ та Memrise.

Duolingo - одна з найпоширеніших платформ, що застосовує гейміфікований підхід до вивчення лексики та граматики. Короткі вправи, система балів, візуальний прогрес і щоденні завдання мотивують до регулярної практики. За дослідженням Loewen et al. (2020), використання Duolingo упродовж тривалого періоду може забезпечити засвоєння основного словникового запасу й граматичних структур на початковому рівні. Проте платформа не дає глибокого контексту або комунікативної практики, обмежуючись вправами на вибір і переклад [46].

Babbel, на відміну від Duolingo, має чіткішу структуру курсів і орієнтована на граматику та реалістичні комунікативні ситуації. Особливістю є розбиття матеріалу за темами й рівнями згідно з CEFR, а також наявність вправ на аудіювання, письмову й усну практику. За даними дослідження Vesselinov & Grego (2016), студенти, які використовували Babbel регулярно протягом двох місяців, демонстрували вищі результати у розумінні мови порівняно з тими, хто працював із традиційними матеріалами [62].

Busuu поєднує автоматизовані вправи із соціальним компонентом - можливістю взаємодії з носіями мови через платформу. Це створює умови для рефлексивного навчання, коли користувачі отримують зворотний зв'язок від інших учасників. Платформа також підтримує адаптивні плани навчання, сертифікацію знань та інтеграцію з мобільними пристроями, що робить її зручною для дистанційного навчання [55].

LingQ вирізняється фокусом на автентичні тексти, аудіо та відео, які користувач може обирати самостійно відповідно до власних інтересів. Платформа дає змогу створювати персоналізований словник, переглядати контекстуальні переклади та будувати власний навчальний маршрут. Цей підхід базується на теорії «засвоєння через зміст» (content-based learning), що особливо ефективно для студентів середнього та просунутого рівня [29].

Memrise спеціалізується на вивченні лексики з використанням мнемотехнік і технології інтервального повторення (spaced repetition). Важливою особливістю є відео з носіями мови, що дозволяє слухати реальну вимову в природних ситуаціях. Memrise ефективно сприяє розширенню словникового запасу, проте менш пристосований для систематичного вивчення граматики або розмовної практики [42].

Українські дослідники приділяють увагу вивченню ефективності використання цифрових платформ для вивчення іноземних мов. Наприклад, у збірнику матеріалів конференції, опублікованому Науково-освітнім інноваційним центром суспільних трансформацій (Чернігів, Україна) зазначається, що сучасні платформи, такі як Duolingo, Babbel і LingQ, використовують штучний інтелект для створення індивідуальних навчальних планів, що сприяє персоналізації навчального процесу та підвищенню його ефективності. [3]

1.4.2. Мобільні додатки та платформи

Мобільні додатки відіграють важливу роль у сучасному процесі вивчення мов, інтегруючи навчання в повсякденне життя та перетворюючи вільний час на можливість для практики. Окрім вже відомих платформ, які ми проаналізували вище, існує низка інших застосунків, що спеціалізуються на розвитку конкретних мовних навичок:

Anki та Quizlet - додатки для вивчення лексики, які використовують картки та інтервальне повторення для ефективного запам'ятовування слів.

ELSA Speak та Speechling - інструменти для покращення вимови, що надають користувачам можливість практикувати вимову та отримувати зворотний зв'язок.

Beelinguapp - додаток для розвитку навичок читання та слухання, який пропонує тексти двома мовами з аудіосупроводом.

Ці інструменти підтримують аудіовізуальну подачу інформації, що сприяє мультисенсорному навчанню [26].

Українські дослідники також приділяють увагу використанню мобільних додатків у процесі вивчення мов. Наприклад, у роботі дослідниці Гурової. (2019) аналізується ефективність застосування мобільних додатків як інноваційного засобу навчання іноземних мов, підкреслюючи їхню роль у розвитку лексичних навичок та розширенні словникового запасу студентів [4].

Крім того, в Україні розроблено низку мобільних додатків, спрямованих на вивчення української мови. Зокрема, додаток "ЙОЙ" призначений для учнів початкової школи з національних меншин і спрямований на інтерактивне вивчення української мови [7].

Платформи, такі як Moodle, Google Classroom та Canvas, надають можливість створювати повноцінні онлайн-курси з інтегрованими навчальними матеріалами, тестами, форумами, відеоконференціями та системами оцінювання. Ці інструменти забезпечують структурованість навчального процесу та ефективний моніторинг успішності студентів, що є критично важливим для систематичного викладання мов.

Moodle є однією з найпоширеніших платформ з відкритим кодом, яка дозволяє викладачам створювати індивідуально налаштовані курси з мультимедійними матеріалами, автоматизованим тестуванням і спільними активностями.

Google Classroom вирізняється простотою використання та інтеграцією з іншими сервісами Google, що сприяє ефективній взаємодії та організації спільної роботи. У КПІ ім. Ігоря Сікорського ця платформа активно використовується для підготовки до ЗНО та викладання іноземних мов, зокрема англійської. Студенти отримують доступ до граматичних презентацій, письмових завдань і відеозустрічей у режимі реального часу.

Українські дослідники також акцентують увагу на важливості VLE у навчанні мов. У збірнику Актуальні проблеми навчання іноземних мов в

умовах дистанційної освіти зазначено, що VLE забезпечують зростання мотивації, залучення студентів та автономності навчання, що є необхідним в умовах цифрового переходу [11].

1.4.3. Комунікаційні інструменти та соціальні мережі у вивченні іноземних мов

Ефективне оволодіння іноземною мовою неможливе без постійної комунікативної практики. Сучасні цифрові інструменти створюють безпрецедентні можливості для автентичного мовного обміну - як у синхронному, так і в асинхронному форматі. Їх використання дозволяє розширити мовне середовище за межі аудиторії та забезпечити регулярну практику у природному контексті.

Синхронна взаємодія активно реалізується через такі платформи, як **Zoom, Microsoft Teams, Skype** та **Discord**. Ці сервіси забезпечують проведення інтерактивних занять, розмовних клубів, групових обговорень у режимі реального часу. Як показує аналіз [13], участь студентів у відеоконференціях сприяє формуванню стійкої мотивації та розвитку продуктивних мовних навичок - зокрема, говоріння та аудіювання.

У свою чергу, **асинхронна і неформальна комунікація** розвивається завдяки використанню **Telegram, WhatsApp, Facebook, Tandem** та аналогічних платформ. Вони дозволяють спілкуватися в особистих та групових чатах, використовувати голосові повідомлення, інтерактивні наклейки, перекладачі й нагадування. Дослідження ефективності використання WhatsApp у вивченні іноземної лексики демонструє значне підвищення рівня засвоєння нових слів порівняно з традиційними методами [14]. Особливістю платформи Tandem є можливість підбору співрозмовників за мовними парами, що забезпечує двосторонній обмін: кожен користувач виступає як студент і як носій мови для партнера [5].

Такі інструменти не лише стимулюють мовну практику, а й сприяють розвитку міжкультурної комунікації, автономії студента та кращому зануренню

в мовне середовище. Отже, комунікаційні технології стали важливою складовою екосистеми цифрової мовної освіти, надаючи студентам простір для живої, гнучкої та доступної практики.

1.4.4. Інструменти з підтримкою штучного інтелекту у вивченні іноземних мов

Інтеграція штучного інтелекту (ШІ) в освітній процес стала одним із найпомітніших трендів у мовній освіті останніх років. Інструменти з підтримкою ШІ дозволяють створювати індивідуалізовані траєкторії навчання, автоматизувати перевірку, забезпечувати адаптивний зворотний зв'язок і стимулювати розвиток саморегуляції в учнів.

Серед таких інструментів вирізняються **Grammarly**, **DeepL**, **Reverso**, **QuillBot** та **ChatGPT**. Вони поєднують функції перевірки орфографії та граматики, машинного перекладу, перефразування, генерації прикладів, пояснень і навіть повноцінної комунікації в режимі діалогу. Особливістю, наприклад, **ChatGPT** є можливість інтерактивної взаємодії з користувачем у формі запитань і відповідей, уточнень, контекстного навчання та моделювання навчальних ситуацій [43], [73], [80], [79], [68].

Платформи на базі ШІ сприяють розвитку не лише лінгвістичних навичок, а й **когнітивних компетентностей**, таких як критичне мислення, аналіз і самокорекція. Наприклад, використання Grammarly дозволяє студентам ідентифікувати помилки та отримувати пояснення до них, що стимулює усвідомлене засвоєння мови, а не пасивне редагування [48].

Особливу роль у контексті автономного навчання відіграє **DeepL**, який забезпечує якісний переклад із збереженням стилістики та граматичних особливостей. Порівняно з Google Translate, DeepL частіше демонструє кращу адаптацію до контексту і є ефективним інструментом для глибшого осмислення мовних конструкцій [69].

Щодо українського наукового простору, дослідження впровадження ШІ в освіту активно розвивається. Можливість самостійного вивчення іноземної

мови за допомогою ШІ, особливістю якого є здатність вирішувати слабо структуровані і погано формалізовані завдання, в комп'ютерних технологіях є цікавою як для викладача, так і для здобувача освіти. У того, хто навчається, розширюється набір педагогічних засобів, що демонструє велику ефективність, на відміну від традиційних методів навчання іноземної мови, процес навчання відбувається цікавіше і продуктивніше, крім цього, ШІ дає змогу викладачеві оцінити прогрес здобувача освіти й швидко скорегувати курс його навчання за потреби. Більш того, ШІ дає змогу оцінити рівень знань майбутнього здобувача освіти ще на етапі його реєстрації на платформі і підібрати найбільш результативний формат його навчання саме на початковому етапі [2].

Таким чином, інструменти з підтримкою ШІ відкривають нові горизонти вивчення мов: вони не замінюють викладача, але суттєво розширюють можливості студента - у темпі, стилі, рівні складності й самостійному контролі. При належному педагогічному супроводі їх використання дозволяє підвищити ефективність, доступність і привабливість мовної освіти.

1.4.5. Подкасти, відеоплатформи та мультимедійні ресурси у мовній освіті

Одним із найдинамічніших напрямів цифрової мовної освіти є використання автентичних мультимедійних ресурсів - відео, подкастів, навчальних платформ із контекстним вмістом. Такі ресурси забезпечують багатоканальне сприйняття, збагачення словникового запасу та розвиток навичок розуміння мовлення на слух у реальних комунікативних ситуаціях.

Відеоплатформи, зокрема **YouTube**, пропонують тисячі каналів для вивчення іноземних мов - як спеціалізованих, так і загальнокультурних. Наприклад, канали BBC Learning English або Deutsch mit Marija охоплюють граматичні теми, вимову, культурні аспекти та реальні діалоги. У дослідженнях підтверджується, що автентичний відеоконтент покращує рівень аудіювання, дозволяє вивчати інтонаційні особливості мовлення та сприяє заглибленню в мовне середовище [66], [70].

Подкасти на платформах **Spotify**, <https://podcasts.apple.com/de/new>, **Google Podcasts** охоплюють широкий спектр тематик - від повсякденного мовлення до академічної лексики. Їх перевагою є мобільність, можливість прослуховування в будь-який час і зручність повторення. Подкасти створюють умови для автономного навчання, дозволяють формувати власні мовні маршрути відповідно до інтересів студента [76].

Навчальні мультимедійні платформи, як-от **BBC Learning English**, **Deutsche Welle**, **LingQ**, поєднують відео, текст, субтитри та інтерактивні вправи. Наприклад, Deutsche Welle пропонує інтерактивні курси німецької мови з підтримкою кількох рівнів складності та поясненнями німецькою та англійською мовами. Такий формат поєднує аудіовізуальне сприйняття з читанням і повторенням, що відповідає принципам мультимодального навчання [71], [66].

Українські викладачі також активно інтегрують мультимедійні ресурси в освітній процес. Зокрема, дослідниця **Березовська** (2023) наголошує на ефективності подкастів для формування навичок розуміння мови на слух у студентів-філологів. Дослідження вказують, що мультимедійні матеріали суттєво підвищують мотивацію до навчання та забезпечують емоційне залучення в процес [1].

Таким чином, відео, подкасти та мультимедійні ресурси стали потужним дидактичним засобом у навчанні мов: вони забезпечують занурення в мову, знижують поріг сприйняття іноземного мовлення та сприяють формуванню комунікативної компетентності.

AR/VR-технології у вивченні іноземних мов

Інструменти доповненої (Augmented Reality, AR) та віртуальної реальності (Virtual Reality, VR) поступово входять у сферу мовної освіти, хоча їх широкомасштабне впровадження ще обмежене через високу вартість, технічні вимоги та відсутність масових платформ. Проте вже нині ці технології

демонструють значний потенціал у розвитку комунікативної компетентності, формуванні міжкультурної обізнаності та підвищенні мотивації до навчання.

Одним із найбільш відомих прикладів застосування VR у мовній освіті є платформа Mondly VR, яка пропонує віртуальні мовні симуляції в реалістичних контекстах: замовлення в кафе, подорож літаком, реєстрація в готелі, відвідування лікаря тощо. Користувач взаємодіє з віртуальними персонажами через голос, отримує миттєвий зворотний зв'язок і може повторювати фрази в різних варіаціях [75].

VR-моделювання створює ефект «повного занурення», що дозволяє зняти мовний бар'єр і тренувати мовлення в умовах, наближених до реального життя. Згідно з концепцією ситуаційного навчання, саме залучення до контексту є запорукою ефективного засвоєння мовного матеріалу. AR-технології також застосовуються у поєднанні з мобільними застосунками: користувачі можуть отримувати переклад об'єктів в реальному середовищі або взаємодіяти з елементами навчального контенту через камеру смартфона.

Дослідження демонструють, що VR сприяє розвитку вільного мовлення, покращує впевненість у комунікації, особливо в осіб із низьким рівнем мовної тривожності, а також підвищує залучення студентів у навчальний процес. Ці результати особливо цінні в умовах онлайн-освіти та для тих студентів, які не мають змоги практикувати мову в реальному середовищі [45].

Українські дослідники також виявляють інтерес до потенціалу AR/VR. Наприклад, у роботі Носенко Ю. О. наголошується, що AR-технології можуть стати ключовим компонентом у створенні змішаного навчання нового покоління, особливо в умовах війни, коли традиційна аудиторна практика є обмеженою. [12]

Висновки до розділу 1

Проведене теоретико-аналітичне дослідження дозволило системно охарактеризувати еволюцію, сучасний стан та психолого-педагогічні основи використання цифрових технологій у процесі навчання іноземних мов.

З'ясовано, що застосування цифрових засобів у мовній освіті має чітку історичну динаміку: від лінійних програмованих моделей на початковому етапі (1960-1980-ті рр.) до мультимедійних і гіпертекстових рішень (1980-1990-ті рр.), впровадження інтернет-комунікацій (1990-2000-ті рр.) і, зрештою, до мобільного, персоналізованого, інтелектуалізованого навчання на сучасному етапі. Кожна фаза розвитку супроводжувалася змінами в педагогічній парадигмі: від поведінкового до конструктивістського, когнітивного й соціо-когнітивного підходів.

Виявлено, що сучасні тенденції у цифровій освіті - такі як змішане навчання, гейміфікація, мобільні платформи, штучний інтелект, AR/VR-технології - формують цілісну екосистему, де ключову роль відіграють адаптивність, автономність студента, інтерактивність і контекстність навчального контенту.

Особливу увагу приділено психолого-педагогічним засадам цифрової мовної освіти. Встановлено, що ефективність використання цифрових інструментів прямо пов'язана з мотиваційною залученістю, саморегуляцією, міжкультурною чутливістю, а також з якісним цифровим супроводом з боку викладача. Підтверджено, що поєднання когнітивної та емоційної складових є критичним фактором успішності цифрового навчання мов.

Комплексний огляд інструментів - від мовних платформ (Duolingo, Babbel, LingQ, Busuu, Memrise), мобільних додатків, віртуальних середовищ (Moodle, Google Classroom), соціальних мереж і комунікаційних сервісів (Zoom, Telegram, Tandem) до AI-ресурсів (Grammarly, ChatGPT, DeepL, Reverso) - засвідчив, що їх цілеспрямоване й педагогічно зважене використання значно підвищує якість навчання, сприяє формуванню всіх компонентів мовної компетентності та реалізує принцип мобільного навчання.

Таким чином, перший розділ закладає теоретичну основу для подальшого емпіричного вивчення впровадження цифрових технологій у навчання німецької мови на прикладі мовних курсів у Німеччині, а також формує

концептуальні орієнтири для адаптації цього досвіду в українському освітньому середовищі.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В НІМЕЧЧИНІ

У другому розділі здійснюється аналіз особливостей організації та реалізації курсів з вивчення німецької мови в Німеччині як ключового елементу інтеграційної та освітньої політики цієї держави. Німеччина є одним із провідних європейських центрів мовної підготовки для іноземців, мігрантів, студентів і фахівців, і її досвід демонструє приклад успішної синергії традиційної методики викладання з сучасними цифровими технологіями.

У цьому розділі буде розглянуто структура та типологія мовних курсів (2.1), дидактичні цілі й методи викладання німецької мови як іноземної (2.2), специфіка поєднання традиційних і цифрових форм навчання (2.3), а також проаналізовано основні виклики й перспективи впровадження цифрових інструментів на практиці (2.4).

Звернення до німецького контексту дозволяє не лише дослідити ефективні моделі організації мовної освіти, а й виокремити ті підходи, які можуть бути адаптовані до українських реалій у процесі модернізації освітньої системи. Акцент у розділі робиться на практичних аспектах викладання, взаємодії викладача й студента, інституційній підтримці цифрових інструментів, а також на відповідності навчального процесу сучасним потребам мобільного, глобалізованого суспільства.

2.1. Система мовних курсів у Німеччині: структура та особливості

Німеччина має розгалужену та добре організовану систему курсів з вивчення німецької мови для іноземців, яка охоплює як державні, так і приватні

освітні ініціативи. Основна мета цієї системи - забезпечити ефективну мовну інтеграцію мігрантів, біженців, студентів, фахівців та інших груп, які планують проживати, працювати чи навчатися в німецькомовному середовищі.

Німеччина є однією з провідних країн Європи за кількістю прийнятих мігрантів. У 2023 році кількість нових учасників інтеграційних курсів становила 363 478 осіб, з яких 130 017 брали участь добровільно [58]. Високий рівень міграції зумовив необхідність розробки комплексної соціальної політики, спрямованої на інтеграцію новоприбулих через мовну освіту та ознайомлення з культурними й правовими нормами країни.

На рівні державної політики організацію мовної підготовки координує **Федеральне відомство з міграції та біженців (BAMF)** [20].

Основні типи курсів включають:

- **Інтеграційні курси (Integrationskurse):** спрямовані на досягнення рівня володіння мовою B1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR), а також ознайомлення з основами культури, права й суспільного устрою Німеччини (BAMF, 2024).

- **Професійні мовні курси (Berufssprachkurse):** орієнтовані на адаптацію до ринку праці, включають вивчення спеціалізованої лексики для різних сфер (медицина, техніка, адміністрація тощо).

- **Курси для студентів та абітурієнтів:** організовуються при університетах або мовних центрах (наприклад, Studienkolleg), з метою підготовки до складання мовних іспитів DSH, TestDaF, telc Deutsch C1 Hochschule тощо.

- **Курси при Volkshochschulen (VHS):** державні освітні установи, які пропонують доступні за ціною курси для широких верств населення, часто з використанням змішаного навчання.

- **Програми Goethe-Institut:** міжнародна культурна установа, що реалізує стандартизовані мовні курси в Німеччині та за її межами.

Структура курсів зазвичай модульна: кожен рівень (A1 - C2) розбитий на підрівні (наприклад, A1.1, A1.2), що дозволяє поступове просування з регулярною оцінкою прогресу. Навчання проводиться в очному, дистанційному

або гібридному форматі, що стало особливо актуальним після пандемії COVID-19.

Використання цифрових технологій є невід'ємною складовою сучасних курсів у Німеччині. У багатьох мовних школах активно впроваджуються такі інструменти, як:

- інтерактивні платформи типу Moodle;
- онлайн-кабінети із вправами (Hueber interaktiv, Cornelsen Campus);
- мобільні додатки (DW Learn German, Goethe Deutschtrainer);
- електронні підручники та аудіо-практикуми;
- чат-боти для автоматичної перевірки лексики та граматики.

Попри значні інвестиції та зусилля, ефективність інтеграційних курсів залишається предметом дискусій. Наприклад, у 2016 році з понад 340 000 мігрантів, які брали участь у мовних курсах, менше половини успішно завершили навчання [64]. Серед основних причин - тривалі періоди очікування початку курсів, недостатня відвідуваність і особисті обставини учасників.

Разом з тим, синтез соціальної орієнтованості, інституційної підтримки та інноваційного інструментарію робить систему мовної підготовки в Німеччині взірцем для наслідування. Вона не лише реагує на потреби часу, а й виконує стратегічну функцію соціальної інтеграції, що особливо актуально для країн, які переживають міграційні процеси, зокрема України.

2.2. Викладання німецької мови для іноземців: цілі та методи

Викладання німецької мови як іноземної у Німеччині ґрунтується на чітко сформульованих дидактичних цілях, адаптованих до мовного рівня, віку, освітнього та соціального контексту слухачів. Мета мовної підготовки - не лише забезпечити засвоєння граматичних структур і словникового запасу, але й сформувати функціональну комунікативну компетентність, здатність до міжкультурної взаємодії та самостійного мовленнєвого розвитку в реальному середовищі.

Ключовим орієнтиром у побудові мовних програм є Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (CEFR), які задають структурований підхід до оцінювання мовних рівнів (від A1 до C2), описуючи вміння слухати, говорити, читати й писати в різних контекстах [23]. Відповідно до цих рекомендацій, навчальні курси поділяються на модулі з чітко визначеними результатами навчання - зокрема, розвитком здатності до ведення діалогу, письмового повідомлення, розуміння інструкцій, участі в повсякденному чи професійному спілкуванні.

Методологічна основа викладання німецької як іноземної переважно спирається на комунікативний підхід, який зміщує фокус із механічного засвоєння граматики на застосування мови у реальних життєвих ситуаціях [54]. Центральним є принцип мовної дії (*Handlungsorientierung*), згідно з яким навчальні ситуації моделюють реальні комунікативні задачі: замовлення в кафе, звернення до лікаря, участь в інтерв'ю, робота з формулярами тощо.

Паралельно поширеним є індуктивний граматичний підхід, який базується на відкритті правил через аналіз прикладів. Це сприяє глибшому розумінню мовних структур та їхньому усвідомленому застосуванню. Застосовуються також методи аудіолінгвізму, інтерактивного навчання, проєктної діяльності та змішаного (*blended learning*) формату, особливо у закладах, які працюють із дорослими, включаючи мігрантів і професійних переселенців [36].

Особлива увага приділяється міжкультурній компетентності. Уроки включають елементи соціокультурного контексту - мовні формули ввічливості, норми поведінки, особливості німецького ділового етикету. Це важливий аспект інтеграції, який підтримується як на рівні BAMF, так і через програми Goethe-Institut [32].

У викладанні активно застосовуються цифрові інструменти, зокрема онлайн-платформи, відео, подкасти, симуляційні ігри, які забезпечують персоналізацію навчання, автономію та гнучкість. Так, більшість курсів,

сертифікованих BAMF, передбачають комбіноване навчання із залученням електронних вправ (Hueber, Cornelsen), відеозустрічей (Zoom), тестів і мобільних застосунків [82].

Особливу роль у системі мовної підготовки займає професійне мовне навчання для потенційних працівників. У межах ініціатив BAMF та Федерального агентства з праці реалізуються спеціалізовані мовні курси (Berufssprachkurse), що поєднують загальну мовну підготовку з професійно орієнтованим контентом. Основна мета - забезпечити володіння мовою на рівні, достатньому для виконання робочих функцій у конкретній сфері (медицина, технічні спеціальності, готельно-ресторанний бізнес, будівництво тощо), а також підготувати до мовної сертифікації, визнаної роботодавцями.

У цьому контексті важливим інструментом є система telc (The European Language Certificates) - мережа міжнародно визнаних іспитів з німецької мови, яка охоплює як загальні, так і професійно-специфічні рівні. Серед них:

- telc Deutsch B1-C1 Beruf - сертифікація для тих, хто прагне працевлаштування у професійних галузях;
- telc Deutsch B1-B2 Pflege - для медичних сестер, санітарів;
- telc Deutsch C1 Hochschule - для вступу до вишів Німеччини;
- telc Deutsch A2-B1 Integration - для підтвердження володіння мовою на інтеграційному рівні.

Підготовка до іспитів telc інтегрується в навчальні програми мовних шкіл, Volkshochschulen, університетів і приватних центрів. Особливістю цієї системи є високий рівень стандартизації, чітка відповідність CEFR та дидактична модель, що орієнтується на виконання практичних комунікативних завдань.

Іспити telc не лише підтверджують мовний рівень, а й є умовою для отримання професійної ліцензії або дозволу на працевлаштування в окремих галузях, наприклад у медицині. Таким чином, мовна підготовка в Німеччині має не лише освітню, а й соціально-економічну функцію: вона є інструментом доступу до ринку праці та професійної інтеграції іноземців.

Цілісність методичної моделі викладання німецької мови полягає у поєднанні міждисциплінарного підходу, стандартів якості й уваги до індивідуального темпу та стилю навчання слухача.

2.3. Порівняння традиційних та цифрових методів навчання німецької мови

Розвиток цифрових технологій спричинив суттєву трансформацію підходів до викладання іноземних мов, зокрема німецької. Традиційні методи навчання, які домінували протягом десятиліть, поступово доповнюються й частково витісняються новими цифровими інструментами. Це зумовлює потребу в їхньому порівняльному аналізі з точки зору ефективності, дидактичної доцільності, мотиваційного потенціалу та відповідності сучасним освітнім запитам.

Традиційні методи базуються на безпосередній взаємодії викладача й студента, з акцентом на послідовному викладі граматичних правил, читанні текстів, виконанні письмових вправ і фронтальному поясненні. Основні сильні сторони такого підходу - структурованість, контрольований темп, можливість негайного зворотного зв'язку в аудиторії, стабільність навчального середовища. Методи фронтального викладання, індуктивного засвоєння граматики, «живого» мовного моделювання залишаються незамінними в низці ситуацій - наприклад, на початкових етапах навчання або під час розбору складних граматичних явищ [54].

Разом із тим, традиційне навчання нерідко характеризується низьким рівнем персоналізації, обмеженими можливостями повторення матеріалу в зручному режимі, а також меншим охопленням мультимодальних каналів сприйняття (візуального, аудіального, тактильного).

Цифрові методи навчання базуються на принципах мобільності, інтерактивності, мультимедійності та адаптивності. У процесі викладання використовуються такі інструменти, як онлайн-платформи (Moodle, Babbel, Duolingo), відео та подкасти (DW, YouTube), автоматизовані тести, мобільні

додатки (Deutsche Welle App), гейміфіковані тренажери та чат-боти. Такий формат дозволяє студентові самостійно обирати темп, час і спосіб опрацювання матеріалу [29].

Цифрові інструменти особливо ефективні у розвитку лексики, аудіювання, читання та автоматизації мовленнєвих шаблонів, а також у формуванні автономності студента. Водночас вони вимагають розвиненої навички саморегуляції та високої мотивації. Ще одним викликом є відсутність живої соціальної взаємодії, що особливо критично для формування усного мовлення.

Дослідження свідчать, що найвищу ефективність демонструє змішане навчання (blended learning), яке поєднує традиційні та цифрові методи. Такий підхід дозволяє не лише адаптуватися до індивідуальних стилів навчання, а й розвинути повний спектр мовних компетентностей у гнучкому й мотиваційному середовищі [33].

Порівняльна таблиця: Традиційні vs. Цифрові методи навчання

Критерій	Традиційні методи	Цифрові методи
Формат взаємодії	Очне спілкування	Онлайн, асинхронне або синхронне
Персоналізація	Обмежена	Висока (адаптивні системи)
Гнучкість	Фіксований розклад, темп	Індивідуальний темп, 24/7 доступ
Тип контенту	Паперові підручники, лекції	Мультимедійні ресурси, інтерактивність
Зворотний зв'язок	Безпосередній від	Автоматизований, часом

	викладача	відкладений
Роль викладача	Центральна	Фасилітатор, наставник

Особливої уваги заслуговує поєднання цифрових інструментів із традиційними очними заняттями, що стає нормою на мовних курсах у Німеччині. Така практика реалізується через:

- використання інтерактивних дошок (smartboards) для демонстрації вправ, відео, онлайн-контенту;
- залучення мобільних додатків у класі: наприклад, використання Kahoot чи Quizlet Live для повторення лексики в режимі реального часу;
- виконання домашніх завдань або проміжного тестування через платформи Moodle, Hueber interaktiv чи Cornelsen Campus;
- паралельне ведення офлайн-уроку з можливістю відстеження прогресу у цифровому журналі чи хмарному середовищі (наприклад, Google Classroom).

Таке інтегроване використання технологій в очному форматі дозволяє зберегти переваги живої комунікації, не втрачаючи гнучкості та динаміки цифрового контенту. Досвід німецьких мовних шкіл засвідчує, що саме такий формат - цифрова підтримка під час традиційного заняття - забезпечує підвищення мотивації, ефективності засвоєння матеріалу та активності студентів [50].

Попри численні переваги, цифрові методи навчання мають і низку обмежень, які важливо враховувати при їх інтеграції в навчальний процес. Зокрема, частими є такі виклики:

- **Фрагментарність сприйняття інформації.** Через велику кількість ресурсів та динамічну зміну форматів навчання студенти іноді втрачають

цілісне уявлення про мовну систему, особливо якщо відсутній належний педагогічний супровід [16].

- **Залежність від технічних ресурсів.** Участь у цифрових курсах потребує стабільного інтернет-з'єднання, сучасних пристроїв і базової цифрової грамотності. Це створює **бар'єри доступу** для деяких соціальних груп, зокрема для літніх мігрантів або осіб із низьким рівнем освіти.

- **Зниження рівня живої комунікації.** Навіть у форматі "онлайн з відеозв'язком" студенти часто не демонструють ту саму активність, що в очному класі. Відсутність фізичної присутності викладача може зменшувати дисципліну, концентрацію уваги та соціальну взаємодію [53].

- **Ризик поверхневого засвоєння.** Деякі додатки, орієнтовані на гейміфікацію, сприяють радше механічному запам'ятовуванню, ніж глибокому розумінню граматичних і синтаксичних структур.

- **Навчальне перевантаження цифровими сигналами (digital overload).** Велика кількість повідомлень, сповіщень, відео- і текстових завдань може створювати когнітивне перевантаження та знижувати мотивацію студента.

Таким чином, ефективне використання цифрових методів у навчанні вимагає педагогічного балансу, поєднання онлайн-інструментів із живим спілкуванням, ретельного добору ресурсів, адаптації до потреб конкретної аудиторії та формування навичок цифрової автономії в студентів.

2.4. Виклики та перспективи застосування цифрових інструментів на мовних курсах у Німеччині

У сучасних умовах цифровізації освіти Німеччина демонструє послідовну інтеграцію цифрових інструментів у мовні курси для іноземців. Проте попри прогресивну динаміку, цей процес супроводжується низкою викликів, які стосуються не лише технічних, але й педагогічних, соціокультурних і психологічних аспектів.

Основні виклики впровадження цифрових засобів

Цифрова нерівність (digital divide). Незважаючи на загальний високий рівень розвитку інфраструктури в Німеччині, не всі категорії мігрантів мають рівний доступ до цифрових пристроїв, стабільного інтернету або базових навичок користування технологіями [40]. Це особливо стосується людей старшого віку, біженців або осіб із обмеженими освітніми можливостями.

Недостатня цифрова компетентність викладачів. Впровадження інновацій потребує не лише технічних знань, але й методичної підготовки до використання цифрових інструментів як дидактичного засобу. Дослідження Goethe-Institut (2021) показує, що лише близько 60% викладачів мовних курсів у Німеччині оцінюють свій рівень цифрової готовності як достатній [30].

Виклики гібридного навчання. Комбінований формат вимагає нової організації часу, підготовки матеріалів двох типів (для онлайн- і офлайн-учасників), а також адаптації до різних ритмів роботи студентів.

Мотиваційні бар'єри. В умовах дистанційного навчання частина слухачів демонструє зниження мотивації через брак соціальної взаємодії, почуття ізоляції, слабкий контроль з боку викладача [53].

Якість цифрового контенту. Не всі навчальні платформи забезпечують автентичність, глибину й актуальність матеріалу. Часто використовується стандартний контент, не адаптований до потреб конкретної аудиторії.

Серед вагомих бар'єрів на шляху ефективного впровадження цифрових технологій у мовних курсах є низький рівень цифрової грамотності серед самих слухачів. Частина мігрантів або іноземців, які беруть участь в інтеграційних або професійних мовних курсах у Німеччині, не має достатніх навичок користування комп'ютерами, мобільними додатками, онлайн-платформами, що ускладнює доступ до цифрових ресурсів та знижує ефективність навчання [34].

Ця проблема особливо виражена серед людей старшого віку (45+), осіб із низьким рівнем загальної освіти, учасників з досвідом тривалого перебування в

інформаційно ізольованому середовищі (наприклад, біженці з країн, де відсутній доступ до цифрової інфраструктури).

Крім технічних труднощів, спостерігається психологічний бар'єр - страх зробити помилку, невпевненість у своїх діях або уникання цифрових форматів як надто складних. Це вимагає від викладача окремого навчального супроводу: пояснення базових технічних навичок, створення доброзичливої атмосфери та поступового введення цифрових інструментів у навчання.

У відповідь на цю проблему деякі навчальні заклади в Німеччині запроваджують інтеграційні модулі цифрової грамотності, зокрема курси на базі Volkshochschulen або спільні ініціативи BAMF і Google Deutschland.

Перспективи розвитку

Попри виклики, перспективи застосування цифрових інструментів у **Попри численні виклики, перспективи застосування цифрових інструментів у Німеччині залишаються надзвичайно сприятливими** завдяки синергії між державною політикою, інституційними ініціативами та технологічними інноваціями. Очікувано, що в найближчі роки цифрова трансформація мовної освіти продовжить набирати обертів на кількох рівнях:

1. **Системна підтримка цифровізації з боку держави.** Програма “DigitalPakt Schule”, а також цільове фінансування з боку BAMF для платформи Moodle@BAMF і розвитку e-learning-модулів у рамках інтеграційних курсів, формують стабільну інституційну базу для поширення цифрових форматів. Крім того, відомство підтримує підвищення кваліфікації викладачів у напрямі цифрової дидактики, зокрема через проєкти Digi-Train und IQ-Netzwerk [20].

2. **Участь провідних освітніх інституцій у створенні якісного контенту.**

Організації на кшталт **Goethe-Institut, telc, Deutsche Welle, Hueber Verlag** та **Cornelsen** систематично розробляють мультимедійні навчальні матеріали, які відповідають стандартам CEFR, мають відкритий доступ і адаптовані до різних

рівнів підготовки. Це забезпечує високу якість та універсальність цифрового контенту, який інтегрується в очне та дистанційне навчання.

3. **Поширення моделей змішаного та мікронавчання.**

Мовні курси дедалі частіше переходять до **blended learning**, що передбачає інтеграцію онлайн-компонентів у традиційні заняття: тестування, аудіозаписи, інструкції, гейміфіковані вправи. Також набирає популярності **мікронавчання (microlearning)** - короткі інтерактивні заняття, які можна проходити у зручному темпі через мобільні додатки [82].

4. **Інтеграція штучного інтелекту та адаптивних освітніх платформ.**

Системи на базі штучного інтелекту (ChatGPT, Grammarly, Reverso, DeepL) дедалі більше використовуються у мовному навчанні - для моделювання діалогів, перевірки письма, пояснення граматики. Очікується, що **адаптивні освітні платформи**, здатні аналізувати індивідуальний прогрес студента й пропонувати персоналізовані завдання, стануть стандартом у мовній підготовці [24]

5. **Розширення можливостей для інтеграції мігрантів.**

Цифрові ресурси - зокрема мобільні додатки, подкасти, відеоуроки - часто є **єдиним інструментом для самостійного мовного навчання новоприбулих мігрантів**, які ще не мають доступу до формальних курсів. У цьому сенсі цифрове середовище слугує мостом між моментом прибуття до країни й початком інтеграційної програми, а також забезпечує безперервність навчання у випадках переїзду, зміни житла чи тимчасової зайнятості.

6. **Підвищення цифрової грамотності як складової мовної освіти.**

У деяких землях Німеччини вже впроваджено модулі цифрової орієнтації для слухачів мовних курсів (наприклад, «Digitale Teilhabe für Zugewanderte»), які допомагають опанувати базові навички роботи з платформами, електронною поштою, онлайн-словниками. Це відкриває перспективу **інтеграції цифрової грамотності як окремого освітнього результату**.

7. Інтернаціоналізація та транснаціональний обмін.

Цифрові платформи дають змогу створювати навчальні проєкти між учасниками з різних країн, організувати відеозустрічі з носіями мови, брати участь у вебінарах і мовних марафонах, що зміцнює міжкультурний діалог і робить навчання соціально насиченим.

Висновки до розділу 2

Аналіз системи мовної освіти в Німеччині засвідчив високий рівень інституційної організації, педагогічної логіки та стратегічної цілеспрямованості мовних курсів для іноземців. Особливої уваги варті ті структурні та методичні особливості, які сприяють ефективному залученню цифрових технологій в освітній процес.

По-перше, мовна освіта в Німеччині тісно інтегрована в загальну соціальну політику, зокрема у сфері міграції, професійної адаптації та громадянської інтеграції. Завдяки підтримці з боку державних інституцій (BAMF, Федеральна агенція з праці), система курсів охоплює широкий спектр цільових груп - від біженців і трудових мігрантів до студентів і висококваліфікованих спеціалістів.

По-друге, методи викладання німецької мови як іноземної базуються на сучасних дидактичних принципах, включаючи комунікативний підхід, ситуативне та проєктне навчання, орієнтацію на практичне використання мови в життєвих і професійних ситуаціях. У центрі - розвиток функціональної мовної компетентності та міжкультурного розуміння, згідно зі стандартами CEFR.

По-третє, у результаті порівняння традиційних та цифрових методів навчання встановлено, що найбільш ефективною моделлю є змішане навчання, яке поєднує очні заняття з використанням мультимедійних ресурсів, мобільних додатків, інтерактивних платформ і засобів штучного інтелекту. Таке поєднання забезпечує індивідуалізацію темпу навчання, підвищує мотивацію й дозволяє адаптувати зміст до різних форматів сприйняття.

Разом з тим, виявлено ряд системних викликів, серед яких: цифрова нерівність, недостатня цифрова компетентність як викладачів, так і слухачів, складнощі в організації гібридного навчання та обмежена якість окремих цифрових ресурсів. Ці фактори знижують потенціал використання сучасних технологій у деяких навчальних контекстах, особливо для вразливих категорій населення.

Однак, перспективи подальшого розвитку цифрової мовної освіти в Німеччині є надзвичайно позитивними, з огляду на державну підтримку, участь авторитетних установ (Goethe-Institut, telc, Deutsche Welle), поширення платформ з адаптивним контентом та розвиток освітніх рішень на основі штучного інтелекту. Інтеграція цифрових рішень не лише підвищує якість мовного навчання, а й сприяє більш гнучкій, доступній та стійкій системі інтеграції новоприбулих.

Таким чином, досвід Німеччини демонструє ефективну модель організації мовної освіти, яка може бути релевантною для реформування й удосконалення мовної підготовки в Україні в умовах європейської інтеграції та цифрової трансформації освіти.

РОЗДІЛ 3.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У НІМЕЧЧИНІ

У попередніх розділах було теоретично обґрунтовано доцільність використання цифрових інструментів у процесі викладання іноземних мов, зокрема німецької, а також проаналізовано реальний досвід мовних курсів у Німеччині, які активно інтегрують цифрові платформи, мобільні додатки, віртуальні середовища та інструменти штучного інтелекту у навчальний процес. На основі цієї теоретичної бази актуальною є потреба в емпіричному дослідженні того, як ці технології реально впливають на процес оволодіння мовою в умовах реального курсового навчання.

Цей розділ присвячений якісному аналізу досвіду слухачів інтеграційних курсів німецької мови в Німеччині, зокрема в Берліні. Особливий акцент зроблено на тому, як слухачі - представники різних країн (Україна, Сирія, Афганістан, Палестина, Китай) - оцінюють вплив цифрових ресурсів на формування мовної компетентності, мотивацію до навчання, зручність та ефективність вивчення граматики, лексики, усного та писемного мовлення.

Метою дослідження є не лише ілюстрація практичної ефективності цифрових засобів у навчанні, а й виявлення їхнього потенціалу для адаптації освітнього досвіду Німеччини до потреб української системи мовної підготовки. У фокусі - саме вплив цифрових технологій на успішність засвоєння німецької мови, а не соціальна адаптація як окремий феномен.

Розділ містить опис дослідницької методології, характеристику вибірки та інструментарію, аналіз результатів інтерв'ю з учасниками курсів, а також узагальнені висновки, які слугують основою для розробки методичних рекомендацій у наступному розділі.

3.1. Методологія дослідження

Мета дослідження

Метою емпіричного дослідження є вивчення досвіду слухачів інтеграційних курсів у Німеччині щодо використання цифрових технологій у процесі вивчення німецької мови та оцінка їхньої ефективності для формування мовної компетентності в умовах освітньої та культурної гетерогенності.

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт дослідження: процес освоєння німецької мови в умовах цифрової трансформації освіти на інтеграційних курсах.

Предмет дослідження: вплив цифрових інструментів (таких як онлайн-платформи, мобільні додатки, AI-помічники та мультимедійні ресурси) на якість засвоєння мовного матеріалу слухачами інтеграційних курсів.

Завдання дослідження

1. Визначити цифрові інструменти, які активно використовуються у викладанні німецької мови на інтеграційних курсах.
2. Вивчити досвід слухачів у застосуванні цих інструментів.
3. Оцінити сприйняття ефективності цифрових технологій у розвитку мовних навичок (говоріння, читання, письмо, аудіювання).
4. Виявити специфічні труднощі в цифровому навчальному середовищі (технічні, мотиваційні, когнітивні).
5. Розробити практичні висновки щодо покращення цифрового навчального процесу.

Тип дослідження

Дослідження є **якісним**, із використанням **напівструктурованого інтерв'ю** як основного методу збору даних. Такий підхід дозволяє отримати глибоке розуміння особистого досвіду, сприйняття та навчальних стратегій респондентів [56].

Вибірка

У дослідженні взяли участь **12 респондентів**, які проходять інтеграційні курси в місті **Берлін**. Вибірка була цілеспрямованою (purposive sampling), що є поширеним підходом у якісних дослідженнях, коли важливо охопити типологічно різні випадки в межах досліджуваного [49].

До вибірки увійшли респонденти з чотирьох регіонів: Україна, Близький Схід (Сирія, Палестина, Афганістан), Азія (Китай, Індія), Африка (Судан, Еритрея, Нігерія). Стать респондентів розподілена порівну - 6 чоловіків і 6 жінок. Двоє учасників є представниками вікової категорії 50+, а двоє - до початку навчання не мали навичок читання і письма (по одному з Афганістану та Індії).

Освітній рівень варіюється від повної вищої до відсутності формальної освіти, а рівень знання німецької мови - від A1 до B1. Така вибірка дозволила охопити широкий спектр навчальних потреб, цифрових стратегій і сприйняття навчального середовища у контексті інтеграційних курсів.

Ця структура дозволяє аналізувати вплив цифрових технологій у контексті міжкультурного, вікового та освітнього розмаїття [47].

Інструмент збору даних

Інтерв'ю проводилися онлайн (Zoom / WhatsApp Call), тривалістю 25-35 хв. Кожен учасник відповідав на 10 відкритих запитань, згрупованих у три блоки:

- використовувані цифрові ресурси та платформи;
- оцінка їхньої ефективності для вивчення німецької;

- бар'єри, мотивація, зручність та підтримка з боку викладача.

Питання були адаптовані до рівня мовної компетентності кожного респондента, а інтерв'ю супроводжувалися уточненнями та поясненнями для підвищення валідності відповідей [19].

Метод аналізу даних

Для обробки зібраного матеріалу застосовано тематичний аналіз [18], що включав:

1. Транскрипцію та початкове ознайомлення.
2. Кодування ключових фрагментів.
3. Групування кодів у змістові теми.
4. Інтерпретацію з урахуванням мети та завдань.
5. Тематичний аналіз був обраний для забезпечення розуміння освітнього досвіду учасників.

Цей метод є рекомендованим у сучасній якісній методології для дослідження досвіду в освітніх середовищах.

Етичні аспекти

Всі учасники дослідження дали свою згоду на участь. Персональні дані були анонімізовані та оброблені відповідно до принципів конфіденційності. Етичні норми дотримувалися відповідно до керівних принципів Британської асоціації освітніх досліджень [22] та Федерального відомства з питань міграції та біженців [20].

3.2. Аналіз результатів дослідження

З метою вивчення ефективності цифрових технологій у процесі навчання німецької мови на інтеграційних курсах у Німеччині було проведено якісне емпіричне дослідження із використанням методу напівструктурованого інтерв'ю. Загалом було опрацьовано 12 інтерв'ю зі слухачами інтеграційних

курсів у місті Берлін, які представляють різні країни походження, вікові категорії, рівні цифрової та мовної компетентності.

Обробка даних здійснювалась за допомогою тематичного аналізу [18], що дозволило виявити повторювані змістові одиниці, згрупувати їх у ключові теми та сформулювати узагальнені висновки щодо сприйняття та досвіду використання цифрових засобів у процесі мовного навчання. Аналіз враховував як педагогічні, так і емоційно-психологічні аспекти, що супроводжують використання цифрових інструментів у межах інтеграційних курсів.

У результаті було виокремлено шість основних тематичних блоків, що відображають найбільш поширені позиції респондентів щодо впливу цифрових технологій на засвоєння мовного матеріалу, мотивацію, труднощі, взаємодію з викладачем та суб'єктивне відчуття прогресу. Нижче подано систематизований аналіз кожної з виявлених тем із прикладами висловлювань респондентів (анонімізованих), які ілюструють типові патерни сприйняття.

3.2.1. Цифрові інструменти як підтримка мовного навчання

Однією з найчастіше згадуваних тем у відповідях респондентів була практична роль цифрових платформ і мобільних додатків у процесі засвоєння німецької мови. Більшість опитаних вказали на регулярне використання таких ресурсів, як vhs-Lernportal, DW Learn German, Duolingo, а також YouTube-каналів (наприклад, Deutsch mit Marija).

Усі 12 респондентів хоча б частково користувалися цифровими інструментами поза межами занять. Особливо часто згадувалась можливість практикувати лексику й граматику самостійно, а також повертатися до матеріалу в зручний час. Для багатьох це стало доповненням до основного викладання - своєрідною «підтримкою з дому».

«Я використовую DW і vhs-портал після занять. Відео й завдання допомагають краще зрозуміти граматику, яку ми проходили в класі» (Респондентка, 32 роки, Україна).

«Duolingo мені дуже допомагає. Там усе яскраво, я вчу слова в метро. Це гра, але корисна» (Респондент, 26 років, Еритрея).

Окремі респонденти зазначали, що саме цифрові ресурси стали першим джерелом контакту з німецькою мовою ще до початку курсів, особливо у випадках, коли слухачі чекали на початок офіційних програм.

Деякі респонденти високо оцінили можливість прослуховувати правильну вимову через озвучені вправи або відео. Це, за їхніми словами, допомогло подолати страх говоріння.

«У відео я слухаю, як правильно вимовляти. Потім пробую сама. Це краще, ніж читати тільки книжку» (Респондентка, 30 років, Палестина).

Разом з тим, не всі ресурси однаково зрозумілі або корисні. Декілька учасників (особливо з низьким рівнем письмової грамотності) зазначили, що інтерфейси деяких додатків «перенасичені» або «заплутані».

3.2.2. Мотивація та емоційне залучення

Мотиваційна складова виявилась однією з ключових у відповідях респондентів, коли мова йшла про використання цифрових ресурсів у вивченні німецької мови. Більшість учасників наголошували, що використання мобільних додатків і онлайн-платформ сприяє підвищенню зацікавленості, створює ефект досяжності та персонального залучення до навчання.

Особливо позитивно сприймалася гейміфікація: бали, рівні, значки, повідомлення про успіхи, а також лаконічна візуалізація прогресу.

«Я заходжу щодня, бо хочеться не втратити streak. Коли бачу, що просуваюся - це дає радість!» (Респондент, 29 роки, Китай).

«Кожен рівень - як маленька перемога. Це дуже важливо, бо на курсі я іноді почуваюсь невпевнено» (Респондентка, 54 років, Україна).

Ігрові механізми допомагали долати страх перед помилками та сприймалися як безпечне середовище для експерименту. Респонденти відзначали, що в додатках «можна помилятися без сорому», тоді як у класі багато хто стримує себе через страх зробити помилку публічно.

Водночас кілька учасників із нижчим рівнем цифрової грамотності зазначили, що емоційна мотивація зникає, коли інтерфейс складний, або якщо «завдання занадто автоматизовані». Для частини респондентів мотивація була вищою тоді, коли платформа пропонувала автентичні теми, що мають практичне значення (наприклад, спілкування в магазині, медичні фрази, оренда житла).

«Я люблю, коли теми реальні. Я можу одразу використовувати слова на вулиці або з сусідами» (Респондентка, 30 років, Палестина).

3.2.3. Труднощі у використанні цифрових технологій

Хоча більшість респондентів позитивно ставляться до цифрових інструментів, майже всі відзначили певні труднощі, пов'язані як з технічними, так і з когнітивними аспектами використання таких засобів у мовному навчанні.

Найчастіше згадуваними були технічні бар'єри:

поганий інтернет-зв'язок,

відсутність комп'ютера (навчання лише зі смартфона),

труднощі з установленням або реєстрацією в додатках.

«Я почав навчання в притулку, там не було Wi-Fi. Я не міг нормально зайти навіть у портал» (Респондент, 33 роки, Афганістан).

«Я маю лише телефон, маленький екран. Багато тексту - і я гублюсь» (Респондент, 31 рік, Судан).

Для деяких учасників перешкодою виявилася незрозуміла мова інтерфейсу, особливо коли пояснення були лише німецькою або англійською. Це стосувалося переважно осіб із початковим рівнем знань і тих, хто не володів латиницею.

Особливу увагу заслуговують відповіді двох респондентів, які до початку курсів не мали базової грамотності у рідній мові. Ці учасники зіштовхнулися не лише з мовним, а й символічним бар'єром - складністю орієнтації в самій логіці цифрового контенту.

«Я боюсь натиснути не туди. Я не знаю, що значить “Login”, “Password”. Я запам’ятовую картинку» (Респондентка, 51 рік, Індія).

Крім технічних складнощів, респонденти згадували і психоемоційні перешкоди: фрустрацію, втому, страх помилитися, втратити прогрес через оновлення або збій додатка. Частина з них заявила, що вивчення за допомогою додатків без пояснень викладача викликає стрес і невпевненість.

3.2.4. Роль викладача у цифровому середовищі

Попри загальний інтерес до цифрових платформ, респонденти одноставно підкреслювали, що викладач залишається ключовою фігурою у процесі навчання, навіть якщо значна частина навчального контенту подається онлайн. Слухачі вважають, що цифрові інструменти ефективні лише за умови постійної супровідної підтримки викладача.

Найчастіше згадуваними функціями викладача в цифровому контексті були:

- пояснення матеріалу «людською мовою» після складних вправ у додатках;
- мотиваційна підтримка в умовах втоми та фрустрації;
- технічна допомога (наприклад, як зареєструватися або розібратись у платформі);
- надсилання додаткових матеріалів (PDF, відео, посилання) через месенджери.

«Коли я не розумію вправу в Ankommen, викладачка пояснює, чому так, що не так. Без неї - я б просто залишив» (Респондент, 45 років, Україна).

«Наш вчитель зробив групу у WhatsApp. Він надсилає посилання, відео, нагадування - це дуже допомагає!» (Респондент, 27 років, Еритрея).

Особливо важливою виявилась роль викладача як мосту між цифровим ресурсом і живою мовною практикою. Наприклад, кілька респондентів

згадували, що фрази, які вони зустріли в онлайн-курсах, набули сенсу лише після спільного обговорення на занятті.

У деяких випадках викладач компенсував функції платформи: адаптував контент до індивідуального рівня, надавав пояснення рідною мовою, контролював прогрес, моделював діалогічні ситуації.

«Після завдання на порталі ми робили таку саму ситуацію в парах. Тоді я справді зрозумів, як говорити в магазині» (Респондент, 29 роки, Китай).

3.2.5. Культурні та вікові відмінності у сприйнятті цифрового навчання

У процесі аналізу інтерв'ю було виявлено помітні відмінності у ставленні до цифрового навчання, зумовлені віковими та культурними факторами. Хоча більшість респондентів загалом позитивно оцінювали роль цифрових інструментів, рівень впевненості, мотивації та стиль використання помітно різнився.

Найбільші контрасти спостерігалися між молодшими слухачами (до 35 років) та респондентами віком 50+. Молодь здебільшого користувалась кількома платформами одночасно, експериментувала з мобільними додатками та самостійно знаходила відеоуроки.

«Я люблю змінювати додатки. Коли набрид Duolingo - дивлюсь YouTube або слухаю подкасти на Spotify» (Респондент, 27 роки, Еритрея).

Натомість старші респонденти були обережнішими, частіше відчували розгубленість, потребували допомоги від викладача або родичів у використанні технологій.

«Я сама не вмію відкривати нову вправу. Донька мені показала, як користуватись телефоном. Але я вчу слова з відео!» (Респондентка, 54 роки, Україна).

Культурний контекст також відігравав роль у тому, наскільки студенти довіряли цифровим джерелам. Наприклад, двоє учасників з країн, де державні

освітні інституції мають сильну роль, висловили недовіру до контенту, який не був затверджений викладачем або офіційною програмою.

«Я використовую тільки те, що дала вчителька. В інтернеті багато помилок. Я не довіряю сам» (Респондент, 38 років, Сирія).

Також помічено, що жінки частіше орієнтувались на підтримку спільноти (групові чати, рекомендації від знайомих), тоді як чоловіки схилилися до індивідуального вивчення і самостійного пошуку матеріалів.

Такі відмінності не можна розглядати як жорсткі закономірності, проте вони демонструють, що цифрові інструменти потребують гнучкої дидактичної адаптації - з урахуванням віку, освітнього досвіду, технічної впевненості та культурного фону.

3.2.6. Відчуття прогресу та впевненості

Одним із важливих критеріїв ефективності цифрового навчання, який звучав у відповідях респондентів, було суб'єктивне відчуття власного прогресу - тобто наскільки слухачі реально відчують, що навчаються, розуміють більше і стають впевненішими у спілкуванні німецькою мовою.

Більшість учасників зазначили, що цифрові інструменти допомагають їм відстежувати власний результат - через бали, рейтинги, кількість виконаних вправ або отримані «значки». Така візуалізація успіху позитивно впливає на емоційний стан і створює відчуття контролю над власним навчанням.

«Я бачу, скільки уроків зробив. Це мене радує. Я відчуваю: я не стою на місці» (Респондент, 29 років, Китай).

«Коли додаток каже: “ти краще, ніж 80% користувачів” - я щаслива. Це дає мені віру в себе» (Респондентка, 32 років, Україна).

Окремо згадувалося те, що цифрове навчання допомагає практикувати мову без страху осуду. Особливо це актуально для тих, хто має мовну тривожність або обмежений попередній досвід формальної освіти.

«Я боюся говорити перед людьми, але в додатку я тренуюсь. Потім вже легше в класі» (Респондент, 31 рік, Судан).

У той же час 2 респонденти вказали, що не завжди розуміють, чи справді рухаються вперед, особливо коли немає живого зворотного зв'язку або пояснення, чому відповідь неправильна. Для них саме викладач допомагає інтерпретувати досягнення й ставити реалістичні цілі.

«У Duolingo я бачу “+10XP”, але не знаю, що це означає. Вчитель сказав, що я вже можу пройти тест на A2 - і це був мій справжній прогрес» (Респондент, 38 років, Сирія).

Проведене якісне дослідження дозволило виявити ключові аспекти сприйняття цифрових технологій у процесі вивчення німецької мови слухачами інтеграційних курсів у Берліні.

По-перше, цифрові інструменти - зокрема Duolingo, vhs-Lernportal, DW Learn German та інші - розглядаються більшістю учасників як корисне та доступне доповнення до основного навчального процесу. Вони сприяють самостійному повторенню матеріалу, розвитку лексики, аудіювання, вимови, а також формують навички регулярної практики.

По-друге, мотиваційна функція цифрових платформ, особливо гейміфікованих, виявилась суттєвою. Візуалізація прогресу, бали та ігрові механіки стимулюють активність та емоційне залучення студентів.

Разом із тим, виявлено низку труднощів: технічні (відсутність доступу до пристроїв, слабкий інтернет), когнітивні (незрозумілі інтерфейси), психоемоційні (тривожність, втома) та освітні (низький рівень грамотності деяких слухачів). Ці бар'єри особливо актуальні для вразливих груп - осіб віком 50+, мігрантів без досвіду формальної освіти або з початковим рівнем цифрової компетентності.

Ключову роль у подоланні цих викликів відіграє викладач, який виконує функції посередника, пояснювача, мотиватора та технічного помічника. Саме поєднання цифрових платформ з живою підтримкою дозволяє інтегрувати онлайн-ресурси в ефективну дидактичну модель.

Значущим є також виявлений вплив культурних та вікових чинників на ставлення до цифрового навчання. Молодші слухачі загалом виявляють більшу

автономність та цифрову гнучкість, тоді як старші - потребують більшої структурованості й супроводу.

Нарешті, майже всі респонденти зазначили, що цифрові інструменти сприяють відчуттю прогресу, навіть якщо не завжди можуть об'єктивно виміряти рівень мовної компетентності без допомоги викладача.

Таким чином, отримані результати підтверджують, що цифрові технології можуть значно посилити ефективність навчання німецької мови, за умови їх педагогічно зваженого впровадження, технічної доступності та індивідуальної адаптації до потреб і можливостей конкретних груп слухачів.

3.3. Оцінка впливу цифрових технологій на навчальний процес

Цей підрозділ спрямований на аналітичне узагальнення результатів якісного дослідження, проведеного серед слухачів інтеграційних курсів німецької мови в Берліні. На основі виявлених тем і висловлювань респондентів було здійснено спробу оцінити, як саме цифрові технології впливають на різні компоненти навчального процесу: мовні навички, мотивацію, автономність, емоційне залучення та міжособистісну взаємодію.

Оцінювання проводиться з урахуванням вікових, культурних і освітніх особливостей учасників, що дозволяє виявити не лише загальні тенденції, а й модератори впливу, які визначають ефективність цифрових інструментів у конкретному контексті.

3.3.1. Вплив на формування мовних навичок

Аналіз інтерв'ю показав, що цифрові інструменти справляють відчутний позитивний вплив на розвиток окремих мовних компонентів, передусім - лексики, аудіювання та вимови. Візуально-акустичне середовище, яке формують мультимедійні ресурси (DW Learn German, YouTube, LingQ), дозволяє респондентам ефективно занурюватися в автентичні мовні ситуації, моделюючи реальні сценарії спілкування.

Найчастіше учасники вказували, що завдяки додаткам на кшталт Duolingo, DW Learn German чи Quizlet їм вдалося розширити словниковий запас, закріпити граматичні структури або попрактикуватися в розумінні повсякденного мовлення. Слухачі з вищим рівнем освіти й базовою цифровою грамотністю особливо позитивно оцінювали адаптивність цих платформ: можливість самостійно повторювати матеріал, бачити зворотний зв'язок, налаштовувати темп.

Респонденти з Китаю, України та Нігерії зазначали, що саме через платформу вони вперше почали усвідомлено слухати німецьку мову в природному ритмі, розуміти інтонаційні особливості та основні синтаксичні моделі. Водночас рівень ефективності напряду залежав від типу навички: якщо аудіювання й лексика розвивалися активно, то говоріння та письмо залишались у зоні відповідальності викладача або живого спілкування.

Серед безграмотних респондентів (Індія, Афганістан) основним засобом навчання були візуальні підказки та зображення. Тут цифрові засоби виступали не лише інструментом, а своєрідною «мовою-посередником» між усною німецькою та відсутнім письмовим кодом.

3.3.2. Вплив на мотивацію до навчання

Цифрові інструменти виявились важливим чинником формування і підтримки навчальної мотивації, особливо серед слухачів із мінімальним попереднім досвідом вивчення іноземних мов. Вплив здійснюється передусім через гейміфікацію, візуалізацію прогресу, персоналізовані сповіщення й зручність доступу до навчального матеріалу.

Найвищий рівень мотиваційної залученості продемонстрували респонденти з Китаю, Еритреї та України, які активно використовували мобільні застосунки з механікою нагород - Duolingo, Memrise, Quizlet. Вони зазначали, що регулярні нагадування, рівні, віртуальні значки та рейтинги «втягували в гру», де навчання перетворювалось на щоденну звичку. Такий ефект особливо помітний у молодих слухачів до 35 років.

Водночас, для частини учасників - зокрема з Палестини, Судану та Афганістану - мотивація залежала більше від практичного змісту матеріалу, а не від його оформлення. Ці слухачі краще реагували на вправи, які імітували реальні ситуації: діалоги в магазині, запис до лікаря, спілкування на роботі. Саме такі контексти викликали у них інтерес і впевненість у корисності навчання.

Важливою мотиваційною функцією виявилось відчуття контролю й досяжності: студенти могли самі обирати час, тривалість і формат навчання. Проте серед старших учасників (50+) або тих, хто мав негативний досвід у школі, фіксувалася мотиваційна втома - при тривалому використанні монотонних вправ або без чіткої цілі.

3.3.3. Вплив на автономність і саморегуляцію

Цифрові технології суттєво змінюють роль слухача у навчальному процесі - з пасивного реципієнта знань він дедалі більше перетворюється на активного суб'єкта навчання, який керує темпом, способом і навіть змістом вивчення мови. Це особливо помітно у випадках, коли навчальні платформи дозволяють індивідуально вибирати вправи, відстежувати свій прогрес, повторювати складні теми або пропускати знайомі блоки.

Респонденти з Китаю, Нігерії, України виявили високий рівень самостійності: вони не лише виконували вправи на платформах, а й самі шукали ресурси, слухали подкасти, дивилися німецькі відео та створювали персональні словники. Вони чітко розуміли, що цифрове середовище - це не заміна викладача, а інструмент для побудови власної навчальної траєкторії.

Водночас деякі слухачі демонстрували залежність від зовнішньої організації навчального процесу: вони не починали самостійно працювати без інструкції викладача або групового тиску. Особливо це стосувалося тих, хто мав низьку загальну освітню підготовку або негативний досвід попереднього навчання. У таких випадках навіть наявність платформи не гарантувала, що студент зможе ефективно організувати власну діяльність.

Також варто зазначити, що автономність тісно пов'язана з цифровою грамотністю. Учасники, які добре орієнтувалися в налаштуваннях, меню, функціоналі, проявляли більшу впевненість і ініціативу.

Окрему увагу заслуговує виявлена тенденція до поєднання цифрових інструментів із традиційними засобами навчання. Частина респондентів зазначила, що краще запам'ятовує нову лексику та граматику саме під час письма від руки - в особистих словниках, зошитах або під час виконання вправ на папері. Це підтверджує актуальність комбінованого підходу до навчання, де цифрова гнучкість доповнюється ручною моторикою та візуальним контактом із матеріалом, що активізує різні канали пам'яті.

3.4. Методичні рекомендації

На основі проведеного емпіричного дослідження та аналізу досвіду слухачів інтеграційних курсів у місті Берлін було сформульовано низку методичних рекомендацій, які можуть бути корисними для викладачів, розробників навчальних програм, а також освітніх організацій, що працюють у сфері мовної підготовки мігрантів та біженців. Рекомендації базуються на виявлених перевагах і викликах використання цифрових технологій, а також на розумінні потреб різних категорій слухачів у контексті міжкультурної та вікової різноманітності.

3.4.1. Рекомендації для викладачів інтеграційних курсів

Поєднувати цифрові інструменти з очною взаємодією. Цифрове навчання не може повністю замінити живе викладання, однак є ефективним доповненням для закріплення матеріалу, повторення та індивідуалізації. Викладач має залишатися активним фасилітатором цифрового досвіду студентів.

Використовувати гібридні моделі навчання (blended learning). Доцільно комбінувати аудиторну роботу з асинхронними онлайн-вправами. Наприклад,

проходження теми на платформі може передувати практичному заняттю у класі.

Навчати користуванню платформами. Багато слухачів потребують інструкції щодо реєстрації, навігації в інтерфейсі, структури завдань. Рекомендується надавати короткі гіді або навчальні відео мовою, зрозумілою студенту.

Стимулювати самоспостереження і рефлексію. Важливо навчати студентів відстежувати власний прогрес, формулювати навчальні цілі, вести особисті словники - як у цифровому форматі, так і на папері.

Враховувати різні стилі навчання. Частина слухачів краще засвоює інформацію через візуальні або аудіальні канали, інші - через ручне письмо. Рекомендується дозволяти студентам записувати нові слова, використовувати роздруківки, зошити тощо.

3.4.2. Рекомендації для розробників навчальних курсів

Адаптувати інтерфейси до різного рівня грамотності. Меню повинно бути інтуїтивно зрозумілим, із великою кількістю піктограм, озвученням, візуальними підказками. Особливу увагу варто приділяти платформам, які орієнтовані на користувачів з початковим рівнем освіти.

Інтегрувати контекстно значущий контент. Навчальні сценарії повинні відображати типові ситуації реального життя: комунікація з лікарем, заповнення формуляра, оренда житла, відвідування шкіл дітьми тощо.

Розширити багатомовну підтримку. Пояснення до завдань і загальні інструкції мають бути доступними кількома мовами - зокрема тими, які поширені серед мігрантів (українська, арабська, фарсі, урду).

Додавати друковані матеріали або PDF-файли. Вони стануть корисним доповненням для тих, хто краще працює з паперовим носієм. Також це важливо у випадках перебоїв з доступом до інтернету.

3.4.3. Рекомендації для освітніх організацій та інституцій

Забезпечити технічну інфраструктуру. Слухачі курсів мають потребу у стабільному Wi-Fi, пристроях (ноутбуки, планшети) та технічній підтримці на місцях - зокрема в соціальних установах і гуртожитках.

Проводити базові курси цифрової грамотності. Перед початком основного навчання корисно проводити інтеграційний модуль з використання базових цифрових функцій - користування месенджерами, відкриття браузера, підключення до навчальної платформи.

Підтримувати моделі мікронавчання. Навчання у форматі «5-10 хвилин на день» через мобільні застосунки виявилось ефективним для слухачів із нестабільним графіком або високим рівнем стресу.

Враховувати культурну та вікову різноманітність. Розробка матеріалів і навчальних стратегій має базуватися на чутливому підході до попереднього досвіду, цінностей і очікувань слухачів з різних регіонів.

Висновки до розділу 3

Третій розділ роботи було присвячено емпіричному вивченню впливу цифрових технологій на процес навчання німецької мови на інтеграційних курсах у Німеччині. Проведене якісне дослідження із залученням респондентів із різних культурних і вікових груп дало змогу всебічно оцінити сприйняття, ефективність і проблемні аспекти цифрового навчання в умовах реального освітнього контексту.

Результати тематичного аналізу засвідчили, що цифрові платформи й додатки (Duolingo, DW Learn German, vhs-Lernportal, LingQ та інші) справді виконують важливу функцію у підтримці вивчення лексики, аудіювання, граматики, вимови, а також підвищують мотивацію до навчання через гейміфіковані елементи та візуалізацію прогресу. Більшість респондентів відзначили зручність, гнучкість та автономність, які надають цифрові ресурси, особливо в умовах міграції та нестабільного побутового середовища.

Разом з тим, було виявлено низку викликів, пов'язаних із технічними бар'єрами, когнітивною перевантаженістю, низькою цифровою грамотністю та

психологічними труднощами, зокрема у старших слухачів і тих, хто не мав формального освітнього досвіду. У таких випадках цифрові інструменти не можуть функціонувати як самостійне освітнє середовище без педагогічної підтримки.

Значущу роль у компенсуванні викликів та модерації цифрового навчання відіграє викладач, який виконує функції медіатора, тьютора й наставника. Також виявлено, що для частини слухачів більш ефективним залишається комбінований підхід із включенням традиційних засобів - зошитів, письма від руки, друкованих матеріалів.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що цифрові технології мають потенціал значно підвищувати ефективність мовного навчання в умовах інтеграційних курсів, за умови їх педагогічно грамотного застосування, адаптації до індивідуальних потреб студентів і методичної гнучкості з боку освітніх інституцій.

ВИСНОВКИ

Розвиток цифрових технологій у XXI столітті зумовив докорінні зміни у сфері мовної освіти, створивши умови для формування нової парадигми викладання іноземних мов. Проведене дослідження підтвердило, що цифровізація навчального процесу є не лише технічним, а передусім методологічним явищем, яке трансформує підходи до організації навчальної діяльності, взаємодії між викладачем і студентом, а також до оцінювання результатів навчання.

У першому розділі роботи було з'ясовано історичні етапи становлення комп'ютерно-опосередкованого навчання мов (CALL). Простежено еволюцію - від програмованих тренажерів 1960-1980-х років до інтерактивних мультимедійних і мережевих платформ 2000-х. Зокрема, визначено, що сучасне CALL ґрунтується на принципах комунікативного підходу, автономного навчання та індивідуалізації, що поєднує традиційні педагогічні засади з можливостями інформаційно-комунікаційних технологій.

Доведено, що використання мультимедійних ресурсів, гіпертекстових систем, інтернет-платформ і мобільних додатків сприяє підвищенню ефективності засвоєння мовного матеріалу, розвитку навичок міжкультурної комунікації та формуванню мотивації до навчання. Особливе значення має впровадження адаптивних систем і гейміфікованих середовищ, які створюють умови для гнучкого, персоналізованого навчання.

У теоретичному аспекті було узагальнено, що цифрове навчання мов передбачає інтеграцію таких ключових компонентів, як мобільність, інтерактивність, мультимодальність і соціальна взаємодія. Застосування цифрових технологій у навчальному процесі розширює межі освітнього простору, забезпечуючи можливість навчання у форматі «будь-де й будь-коли».

Дослідження показало, що психолого-педагогічні аспекти цифрового навчання мають вирішальне значення для забезпечення його ефективності. Мотиваційні чинники, емоційне залучення та когнітивне навантаження безпосередньо впливають на якість засвоєння іноземної мови у цифровому середовищі. Використання гейміфікації, мультимедійних елементів, систем досягнень і миттєвого зворотного зв'язку сприяє зростанню як зовнішньої, так і внутрішньої мотивації студентів. Водночас надмірна кількість стимулів або фрагментарність подання матеріалу може призводити до когнітивного перевантаження, що потребує врахування принципів когнітивної психології під час проєктування навчального контенту.

У ході аналізу було встановлено, що ефективне використання цифрових технологій у навчанні іноземних мов неможливе без належного рівня цифрової компетентності викладача. Викладач у цифровому освітньому середовищі виконує функції фасилітатора, тьютора, модератора та координатора освітнього процесу. Його завдання полягає у створенні безпечного, підтримувального середовища, у якому студент може проявляти автономність, відповідальність і здатність до саморегуляції навчання.

Аналіз зарубіжного досвіду, насамперед Німеччини, засвідчив високий рівень системності у впровадженні цифрових освітніх практик. На державному рівні забезпечується підтримка онлайн-курсів для мігрантів, платформ для інтеграційних програм, а також цифрових мовних ресурсів, зокрема ініціатив Goethe-Institut та проєктів Volkshochschulen. Цифрові платформи інтегрують інструменти дистанційного навчання, мобільного доступу й автоматичного оцінювання, що сприяє підвищенню доступності мовної освіти для широкого кола користувачів.

Виявлено, що цифровізація навчального процесу у Німеччині базується на принципах відкритості, інклюзивності та інтеграції навчання у реальні життєві контексти. Завдяки цьому формується нова модель освіти, де навчання іноземної мови розглядається не як ізольована дисципліна, а як засіб культурної та професійної адаптації в глобалізованому світі.

Проведене дослідження доводить, що впровадження сучасних цифрових технологій у процес вивчення німецької мови створює нові можливості для підвищення ефективності мовної освіти. Використання онлайн-платформ, мобільних додатків, віртуальних навчальних середовищ, інструментів штучного інтелекту та мультимедійних ресурсів сприяє розвитку комунікативної, соціокультурної та цифрової компетентностей здобувачів освіти. Такі технології забезпечують гнучкість, індивідуалізацію навчального процесу та залучення студентів до активної взаємодії у цифровому просторі.

Застосування штучного інтелекту, адаптивних алгоритмів і автоматизованих систем оцінювання формує новий підхід до мовного навчання - від репродуктивних до дослідницьких, інтерактивних і саморегульованих моделей. Інструменти, такі як ChatGPT, DeepL, Grammarly або Reverso, не замінюють викладача, але значно розширюють його дидактичні можливості. Це відповідає сучасній концепції «навчання протягом життя» (lifelong learning) та вимогам цифрової трансформації освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання напрацьованих рекомендацій для розроблення змішаних і дистанційних курсів німецької мови, створення цифрових навчально-методичних комплексів, а також підвищення кваліфікації викладачів у напрямі розвитку їхньої цифрової грамотності. Матеріали дослідження можуть бути застосовані у практиці викладання іноземних мов у закладах вищої та післядипломної освіти, а також у системах інтеграційних курсів для мігрантів.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у вивченні впливу штучного інтелекту на формування мовних навичок, розробленні ефективних методик використання VR/AR-технологій для моделювання автентичних мовних ситуацій, а також у розширенні міждисциплінарних підходів до вивчення взаємозв'язку між когнітивними, технологічними та культурними аспектами цифрового навчання.

Отже, інтеграція сучасних цифрових технологій у процес вивчення німецької мови є закономірним етапом розвитку мовної освіти, який забезпечує

перехід до гнучкої та студентоцентрованої моделі навчання. Такий підхід відкриває нові можливості для підвищення якості освіти, формування конкурентоспроможного фахівця та зміцнення міжкультурного діалогу у європейському освітньому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. **Березовська О. В.** Використання цифрових технологій у навчанні іноземних мов у закладах вищої освіти / О. В. Березовська // *Інформаційні технології і засоби навчання*. - 2023. - Т. 97, № 4. - С. 112-125.
2. **Вікторова Л. В., Кочарян А. Б., Мамчур К. В., Коротун О. О.** Застосування штучного інтелекту та чат-ботів під час вивчення іноземної мови / Л. В. Вікторова, А. Б. Кочарян, К. В. Мамчур, О. О. Коротун // *Інформаційно-комунікаційні технології в освіті*. - 2021. - Вип. 32, т. 2. - С. 166-173.
3. **Голіков Л. П., Чернорук О. О., Наливайко О. О.** Ефективність застосування інтернет-додатків для вивчення іноземних мов / Л. П. Голіков, О. О. Чернорук, О. О. Наливайко // *Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій* (Чернігів, 10 червня 2022 р.). - Чернігів : [б. в.], 2022. - С. 45-49.
4. **Гурова Т., Рябуха Т., Зіненко Н., Гостіщева Н.** Мобільні додатки як інноваційний засіб навчання іноземної мови / Т. Гурова, Т. Рябуха, Н. Зіненко, Н. Гостіщева // *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. - 2019. - № 2 (23). - С. 92-99.
5. **Дубініна Н. В., Мар'янюк Я. Г., Картель Т. М.** Переваги використання соціальних мереж та інтерактивних платформ у створенні освітнього контенту з іноземних мов / Н. В. Дубініна, Я. Г. Мар'янюк, Т. М. Картель // *Педагогічна Академія: наукові записки*. - 2025. - № 20.
6. **Дацьо О. Г., Ємельянова Є. С.** Вивчення нових методик та технологій викладання іноземних мов, а також їх вплив на результативність навчання

- / О. Г. Дацьо, Є. С. Ємельянова // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: науковий журнал*. - 2024. - № 3 (21). - С. 120-129.
7. **ЙОЙ**. Мобільний додаток для вивчення української мови [Електронний ресурс]. - [Б. м.] : ЙОЙ, [б. д.]. - Режим доступу: <https://www.yoy-app.com>.
 8. **Кугай К. С.** Персоналізоване навчання у цифровому освітньому середовищі: методологічні підходи та практичні рішення / К. С. Кугай // *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Педагогічні науки»*. - 2023. - № 2 (186). - С. 87-96.
 9. **Литвинова С. Г.** Психолого-педагогічні засади цифрового освітнього середовища в умовах Нової української школи / С. Г. Литвинова // *Проблеми цифровізації освіти в умовах Нової української школи* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 25 березня 2020 р.). - Київ : ІТЗН НАПН України, 2020. - С. 42-45.
 10. **Лук'янець Г. Г.** Вивчення іноземних мов через мобільні застосунки: організаційний, оцінний та психологічний аспекти / Г. Г. Лук'янець // *Сучасні дослідження з іноземної філології*. - 2025. - № 1 (27). - С. 428-438.
 11. **Ненько Ю. О.** Modern tools for supporting the sustainable educational process in distance or mixed modes / Ю. О. Ненько // *Theoretical and Didactic Philology*. - 2023. - Вип. 35. - С. 40-50.
 12. **Носенко Ю. О.** Використання засобів доповненої реальності (AR) для організації викладання іноземних мов / Ю. О. Носенко // *UNESCO Chair Journal «Lifelong Professional Education in the XXI Century»*. - 2024. - Т. 2, № 10. - С. 137-151.
 13. **Сотер М. В.** Відеоконференція як засіб іншомовної підготовки студентів / М. В. Сотер // *Гірська школа Українських Карпат*. - 2020. - № 22. - С. 135-138.
 14. **Andujar A.** Benefits of mobile instant messaging to develop ESL writing / A. Andujar // *System*. - 2016. - Vol. 62. - P. 63-76.

15. **Apple Computer Inc.** *HyperCard User's Guide*. - Cupertino (CA) : Apple Computer, 1987. - 146 p.
16. **Beatty K.** *Teaching and Researching Computer-Assisted Language Learning* (2nd ed.) / K. Beatty. - London : Routledge, 2010. - 320 p.
17. **Bishop J. L., Verleger M. A.** The Flipped Classroom: A Survey of the Research / J. L. Bishop, M. A. Verleger // *ASEE National Conference Proceedings*. - Atlanta : ASEE, 2013. - P. 1-18.
18. **Braun V., Clarke V.** *Thematic Analysis: A Practical Guide* / V. Braun, V. Clarke. - London : SAGE Publications, 2022. - 400 p.
19. **Brinkmann S., Kvale S.** *Doing Interviews* (2nd ed.) / S. Brinkmann, S. Kvale. - London : SAGE, 2018. - 200 p.
20. **Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF).** Moodle-Plattform für Integrationskurse [Електронний ресурс]. - 2023. - Режим доступу: <https://www.bamf.de>.
21. **Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF).** Integration courses: Getting settled in Germany [Електронний ресурс]. - 2024. - Режим доступу: <https://verwaltung.bund.de/portal/EN/info-pages/integrationskurse>.
22. **BERA - British Educational Research Association.** *Ethical Guidelines for Educational Research* (4th ed.) [Електронний ресурс]. - London : BERA, 2018. - Режим доступу: <https://www.bera.ac.uk/publication/ethical-guidelines-for-educational-research-2018-online>
23. **Council of Europe.** *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment - Companion Volume* [Електронний ресурс]. - Strasbourg : Council of Europe, 2020. - Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>.
24. **Divekar R., Lepp H., Chopade P., Ramanarayanan V., et al.** Conversational agents in language education: Where they fit and their research challenges / R. Divekar, H. Lepp, P. Chopade, V. Ramanarayanan та ін. //

- Communications in Computer and Information Science: HCI International 2021 - Late Breaking Posters.* - Cham : Springer, 2021. - P. 283-292.
25. **Dichev C., Dicheva D.** Gamifying Education: What Is Known, What Is Yet to Be Learned / C. Dichev, D. Dicheva // *International Journal of Educational Technology in Higher Education.* - 2017. - Vol. 14 (9).
26. **Dudeney G., Hockly N.** *How to Teach English with Technology* / G. Dudeney, N. Hockly. - Harlow : Pearson Education Limited, 2007. - 192 p.
27. **Flick U.** *An Introduction to Qualitative Research* (6th ed.) / U. Flick. - London : SAGE, 2018. - 696 p.
28. **Godwin-Jones R.** Smartphones and language learning / R. Godwin-Jones // *Language Learning & Technology.* - 2017. - Vol. 21 (2). - P. 3-17. - URL: <http://llt.msu.edu/issues/june2017/emerging.pdf>.
29. **Godwin-Jones R.** Chasing the butterfly effect of learner autonomy and informal learning / R. Godwin-Jones // *Language Learning & Technology.* - 2018. - Vol. 22 (3). - P. 4-12. - URL: <http://www.lltjournal.org/item/3079>.
30. **Goethe-Institut.** Digitalisierung im DaF-Unterricht: Chancen und Grenzen [Электронный ресурс]. - 2021. - Режим доступа: <https://www.goethe.de>.
31. **Goethe-Institut.** Mein Weg nach Deutschland [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.goethe.de/prj/mwd/en/index.html>.
32. **Goethe-Institut.** German Courses for Integration and Professional Life [Электронный ресурс]. - 2024. - Режим доступа: <https://www.goethe.de>.
33. **Graham C. R.** Emerging practice and research in blended learning / C. R. Graham // In M. G. Moore (Ed.), *Handbook of Distance Education.* - 3rd ed. - New York : Routledge, 2013.
34. **Hafner C. A., Chik A., Jones R. H.** Digital literacies and language learning / C. A. Hafner, A. Chik, R. H. Jones // *Language Learning & Technology.* - 2015. - Vol. 19 (3). - P. 1-7.
35. **Hart R. S.** Language study and the PLATO system / R. S. Hart // *Studies in Language Learning.* - 1981. - Vol. 3. - P. 1-24.

36. **Hallet W.** Handlungsorientierter Fremdsprachenunterricht / W. Hallet // In A. Küster, R. Hallet (Hrsg.), *Fachdidaktik Englisch*. - Stuttgart : Klett, 2012. - S. 137-153.
37. **Higgins J., Johns T.** Computers in Language Learning / J. Higgins, T. Johns. - London : Collins ELT, 1984. - 180 c.
38. **Holmes W., Bialik M., Fadel C.** *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning* / W. Holmes, M. Bialik, C. Fadel. - Boston : Center for Curriculum Redesign, 2019. - 95 p.
39. **Hrastinski S.** What Do We Mean by Blended Learning? / S. Hrastinski // *TechTrends*. - 2019. - Vol. 63. - P. 564-569
40. **Initiative D21 e.V.** *D21-Digital-Index 2022: Digitale Teilhabe in Deutschland* [Elektronischer ресурс]. - Berlin : Initiative D21 e.V., 2022. - Режим доступа: <https://initiatived21.de>.
41. **Kaplan-Rakowski R., Gruber A.** The Impact of High-Immersion Virtual Reality on Foreign Language Anxiety / R. Kaplan-Rakowski, A. Gruber // *Smart Learning Environments*. - 2023. - Vol. 10 (1). - P. 46
42. **Karjo C. H., Andreani W.** Learning Foreign Languages With Duolingo and Memrise / C. H. Karjo, W. Andreani // *Proceedings of the 2018 International Conference on Distance Education and Learning (ICDEL '18)*. - New York : Association for Computing Machinery, 2018. - P. 109-112
43. **Kasneci E., Sessler K., Küchemann S., Bannert M., et al.** ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education / E. Kasneci et al. // *Learning and Individual Differences*. - 2023. - Vol. 103. - 102274.
44. **Kapp K. M.** *The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education* / K. M. Kapp. - San Francisco : Pfeiffer, 2012. - 336 p.
45. **Lan Y.-J.** Immersion into virtual reality for language learning / Y.-J. Lan // *System*. - 2020. - Vol. 90. - 102208.

46. **Loewen S., Crowther D., Isbell D., Kim K., Maloney J., Miller Z., Rawal H.** The effectiveness of app-based language instruction for developing receptive linguistic knowledge and oral communicative ability / S. Loewen et al. // *Language Learning & Technology*. - 2020. - Vol. 24 (3). - P. 114-147.
47. **OECD.** *State of Immigrant Integration - Germany* [Электронный ресурс]. - 2024. - Режим доступа: <https://www.oecd.org>.
48. **O'Neill R., Russell A.** Grammarly: Help or hindrance? Academic learning advisors' perceptions of an online grammar checker / R. O'Neill, A. Russell // *Journal of Academic Language & Learning*. - 2019. - Vol. 13 (1). - P. A88-A107.
49. **Palinkas L. A., Horwitz S. M., Green C. A., Wisdom J. P., Duan N., Hoagwood K.** Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research / L. A. Palinkas et al. // *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*. - 2015. - Vol. 42 (5). - P. 533-544. -
50. **Petko D., Döbeli H. B., Prasse D.** Digitale Transformation in Bildung und Schule: Facetten, Entwicklungslinien und Herausforderungen für die Lehrerinnen- und Lehrerbildung / D. Petko, H. B. Döbeli, D. Prasse // *Lehrerbildung*. - 2018. - Bd. 36 (2). - S. 157-174.
51. **Plonsky L., Ziegler N.** The CALL-SLA interface: Insights from a second-order synthesis / L. Plonsky, N. Ziegler // *Language Learning & Technology*. - 2016. - Vol. 20(2). - P. 17-37. - URL: <http://llt.msu.edu/issues/june2016/plonskyziegler.pdf>.
52. **Redecker C., Punie Y.** *European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu* / C. Redecker, Y. Punie. - Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017.
53. **Reinders H., Wattana S.** The effects of digital gameplay on L2 interaction / H. Reinders, S. Wattana // *International Journal of Computer-Assisted Language Learning and Teaching (IJCALLT)*. - 2015. - Vol. 5 (1). - P. 1-21.

54. **Richards J. C., Rodgers T. S.** *Approaches and Methods in Language Teaching* (3rd ed.) / J. C. Richards, T. S. Rodgers. - Cambridge : Cambridge University Press, 2014. - 392 p.
55. **Rosell-Aguilar F.** Autonomous language learning through a mobile application: a user evaluation of the Busuu app / F. Rosell-Aguilar // *Computer Assisted Language Learning*. - 2018. - Vol. 31 (8). - P. 854-881.
56. **Silverman D.** *Qualitative Research* (5th ed.) / D. Silverman. - London : SAGE Publications, 2021. - 584 p.
57. **Skinner B. F.** *Verbal Behavior* / B. F. Skinner. - New York : Appleton-Century-Crofts, 1957. - 663 p.
58. **Statista.** Number of new participants in integration courses in Germany from 2007 to 2022 [Электронный ресурс]. - 2024. - Режим доступа: <https://www.statista.com/statistics/917157/new-participants-integration-courses-germany>. - Дата звернення: 03.11.2025.
59. **Suppes P.** Computer-assisted instruction at Stanford, 1963-1990 / P. Suppes // *Interactive Learning International*. - 1990. - Vol. 6 (2). - P. 115-128.
60. **Sweller J., Ayres P., Kalyuga S.** *Cognitive Load Theory* / J. Sweller, P. Ayres, S. Kalyuga. - New York : Springer, 2011. - 274 p.
61. **Underwood J.** *Linguistics, Computers and the Language Teacher* / J. Underwood. - Rowley (MA) : Newbury House, 1984. - 172 p.
62. **Vesselinov R., Grego J.** *Duolingo Effectiveness Study. Final Report* [Электронный ресурс] / R. Vesselinov, J. Grego. - 2013. - Режим доступа: <https://www.studocu.vn/vn/document/truong-dai-hoc-ngoai-ngu-tin-hoc-thanh-pho-ho-chi-minh/english-language/duolingo-report-final/62581075>
63. **Warschauer M., Healey D.** Computers and language learning: An overview / M. Warschauer, D. Healey // *Language Teaching*. - 1998. - Vol. 31. - P. 57-71.
64. **Wikipedia.** Federal Office for Migration and Refugees [Электронный ресурс]. - 2024. - Режим доступа: https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_Office_for_Migration_and_Refugees

65. **Ziegler N.** Conversational agents in language education: Affordances, challenges, and ethical considerations / N. Ziegler // *Language Learning & Technology*. - 2023. - Vol. 27 (1). - P. 25-42.

Додаток. Онлайн-ресурси, платформи та застосунки

66. **BBC Learning English.** Навчальна мультимедійна платформа для вивчення англійської мови [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish>.

67. **Beelinguapp.** Додаток для читання та аудіювання іноземними мовами [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://beelinguapp.com>.

68. **ChatGPT.** Інтерактивна система штучного інтелекту для мовної практики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://chat.openai.com>.

69. **DeepL Translator.** Онлайн-сервіс автоматичного перекладу текстів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.deepl.com>.

70. **Deutsch mit Marija.** YouTube-канал для вивчення німецької мови [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/@DeutschmitMarija>.

71. **Deutsche Welle.** Learn German [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.dw.com/learning-german>

72. **Duolingo.** Платформа для гейміфікованого вивчення мов [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.duolingo.com>.

73. **Grammarly.** Онлайн-сервіс перевірки граматики англійської мови [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.grammarly.com>

74. **Memrise.** Платформа для вивчення іноземних мов з використанням мнемотехнік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.memrise.com>.

75. **Mondly VR.** Віртуальна мовна платформа з підтримкою занурення у реальні ситуації [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.mondly.com/vr>.
76. **Open Spotify.** Платформа подкастів для самостійного навчання мов [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://open.spotify.com>.
77. **Podcasts Apple.** Каталог освітніх подкастів для вивчення іноземних мов [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://podcasts.apple.com/de/new>.
78. **Quizlet.** Сервіс для створення навчальних карток та тренування лексики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://quizlet.com>.
79. **QuillBot.** Онлайн-парафразер та інструмент редагування текстів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://quillbot.com>.
80. **Reverso.** Онлайн-словник і перекладач з прикладами вживання [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.reverso.net>.
81. **Tandem.** Мовна соціальна мережа для обміну мовною практикою [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.tandem.net>.
82. **telc gGmbH.** *telc Deutsch-App - German Learning Application* [Електронний ресурс]. - Frankfurt am Main : telc gGmbH, 2024. - Режим доступу: <https://www.telc.net/de/ueber-telc/apps/telc-deutsch-app.html>
83. **YouTube.** Відеоплатформа з навчальними каналами для вивчення мов [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.youtube.com>.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Профіль респондентів емпіричного дослідження

	Країна	Стать	Вік	Освіта	Рівень нім. мови	Особливості
	Україна	Жін.	32	Вища	B1	Користується Duolingo, DW, YouTube
	Україна	Чол.	45	Середня технічна	A2	Практикує мобільне навчання, слухає подкасти
	Україна	Жін.	54	Вища	A2-B1	Має досвід онлайн-курсів Goethe-Institut
	Сирія	Чол.	38	Вища	B1	Віддає перевагу офіційним платформам та Duolingo

	Палестина	Жін.	30	Середня	A2	Учасниця чат-груп, використовує Telegram, DW
	Афганістан	Чол.	33	Безграмотний	A1	Вивчає за іконками, використовує тільки телефон
	Китай	Чол.	29	Вища	B1	Активно працює з Reverso, Quizlet, YouTube
	Індія	Жін.	51	Безграмотна	A1	Працює з відеоуроками, не читає тексту
	Китай	Жін.	23	Студентка (вища незак.)	B1	Веде словник у LingQ, слухає Spotify
	Еритрея	Чол.	27	Середня	A2	Любить гейміфіковані застосунки
	Судан	Чол.	31	Середня	A2	Використовує чат-боти для тренування говоріння
	Нігерія	Жін.	35	Вища (економіка)	A2-B1	Користується DeepL, Memrise, LingQ

Додаток 2

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №1

Країна походження: Україна

Стать: Жіноча

Вік: 32 роки

Рівень освіти: Повна вища освіта (філологія)

Попередній досвід вивчення німецької мови: Базовий (шкільний рівень)

Цифрова грамотність до початку курсів: Середній рівень

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Так, ноутбук і смартфон

Тип пристрою, який використовується для навчання: Смартфон

Участь у інтеграційних курсах: Так, з березня 2024 року

Цифрові платформи, які використовує: Duolingo, DW Learn German, vhs-Lernportal

Форма навчання: Змішана (онлайн + офлайн)

Труднощі, з якими стикалася:

- Незручність читання граматичних пояснень із телефону
- Потреба у письмовому конспектуванні для кращого засвоєння

Сильні сторони цифрового навчання:

- Можливість повторювати матеріал у зручний час
- Аудіоматеріали й тести

Особливості адаптації:

- Користується записником для виписування нових слів
- Вважає ручне письмо важливою частиною навчання

Загальна оцінка цифрового навчання: Позитивна, але за умови поєднання з традиційними методами

Побажання: Ввести більше відеоматеріалів із субтитрами та адаптувати платформи до українськомовних користувачів

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №2

Країна походження: Україна

Стать: Чоловіча

Вік: 45 років

Рівень освіти: Середня технічна освіта

Попередній досвід вивчення німецької мови: Відсутній

Цифрова грамотність до початку курсів: Середній рівень

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Смартфон, частково - ноутбук

Тип пристрою, який використовується для навчання: Переважно смартфон

Участь у інтеграційних курсах: Так, із серпня 2023 року

Цифрові платформи, які використовує:

- Duolingo (щодня)
- DW Learn German

Форма навчання: Очна з елементами самостійної онлайн-роботи

Труднощі, з якими стикнувся:

- Втома від роботи з екраном
- Складність орієнтування у платформах без підтримки

Сильні сторони цифрового навчання:

- Можливість повторення тем у зручний час
- Мобільність

Особливості адаптації:

- Веде зошит для нових слів
- Просить про роздруківки завдань

Загальна оцінка цифрового навчання: Помірно позитивна - лише у поєднанні з паперовими матеріалами

Побажання: Простий інтерфейс платформ і підтримка рідною мовою на старті

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №3

Країна походження: Україна

Стать: Жіноча

Вік: 54 років

Рівень освіти: Вища філологічна освіта

Попередній досвід вивчення німецької мови: Шкільний рівень, неактуалізований

Цифрова грамотність до початку курсів: Високий рівень

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Ноутбук, смартфон

Тип пристрою, який використовується для навчання: Обидва

Участь у інтеграційних курсах: Так, із вересня 2023 року

Цифрові платформи, які використовує:

- vhs-Lernportal
- ChatGPT
- Deutsche Welle (DW Learn German)

Форма навчання: Змішана (групові заняття + самостійна робота онлайн)

Труднощі, з якими стикнулась:

- Перевантаження інформацією
- Низький рівень цифрової грамотності у частини групи

Сильні сторони цифрового навчання:

- Гнучкість
- Доступ до якісного контенту
- Можливість самостійного планування

Особливості адаптації:

- Веде цифровий словник
- Використовує голосові вправи

Загальна оцінка цифрового навчання: Висока - як доповнення до живого спілкування

Побажання: Більше вправ на говоріння у цифрових ресурсах

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №4

Країна походження: Сирія

Стать: Чоловіча

Вік: 38 років

Рівень освіти: Вища (технічна освіта)

Попередній досвід вивчення німецької мови: Відсутній

Цифрова грамотність до початку курсів: Середній рівень

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Смартфон

Тип пристрою, який використовується для навчання: Смартфон

Участь у інтеграційних курсах: Так, із січня 2024 року

Цифрові платформи, які використовує:

- Duolingo
- YouTube (відеоуроки німецької)
- DW Learn German

Форма навчання: Очна + самостійна онлайн-робота

Труднощі, з якими стикнувся:

- Важко зрозуміти граматичні пояснення без підтримки викладача
- Труднощі з навігацією в інтерфейсі німецькою мовою

Сильні сторони цифрового навчання:

- Можливість повторювати матеріал у зручний час
- Аудіоматеріали допомагають краще сприймати мову на слух

Особливості адаптації:

- Завантажив німецько-арабський перекладач
- Створює скріншоти із прикладами речень

Загальна оцінка цифрового навчання: Позитивна, але потребує живого пояснення

Побажання: Щоб додатки мали більше перекладів арабською

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №5

Країна походження: Палестина

Стать: Жіноча

Вік: 30 років

Рівень освіти: Середня (школа)

Попередній досвід вивчення німецької мови: Відсутній

Цифрова грамотність до початку курсів: Низька

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Мінімальне, користується смартфоном для базових потреб

Тип пристрою, який використовується для навчання: Смартфон

Участь у інтеграційних курсах: Так, із вересня 2023 року

Цифрові платформи, які використовує:

- DW Learn German (за допомогою викладачки)
- vhs-Lernportal (епізодично, під наглядом)

Форма навчання: Очна

Труднощі, з якими стикнулася:

- Нерозуміння цифрових інструкцій
- Побоювання натиснути "щось не те"
- Складнощі з налаштуванням акаунтів

Сильні сторони цифрового навчання:

- Можливість слухати німецьку мову в дорозі
- Відеоформат краще пояснює значення слів

Особливості адаптації:

- Часто веде словник вручну
- Звертається по допомогу до дітей

Загальна оцінка цифрового навчання: Позитивна, якщо є підтримка

Побажання: Менше завдань онлайн, більше пояснень у групі

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №6

Походження: Афганістан

Стать: Чоловіча

Вік: 33 роки

Освітній рівень: Безграмотний (до початку курсів не мав навичок читання і письма)

Рівень володіння німецькою мовою: А1

Пристрої, які використовуються: Смартфон

Використовувані платформи: використовує лише прості додатки з іконками

Основні труднощі у цифровому навчанні:

- відсутність комп'ютера,
- маленький екран,
- труднощі з реєстрацією,
- страх помилитися,
- незнання інтерфейсу,
- потреба в допомозі викладача.

Емоційне ставлення: тривога, обережність, потреба в простоті інтерфейсу

Позитивні аспекти: запам'ятовування через візуальні образи

Коментар:

«Я боюсь натиснути не туди. Я не знаю, що значить “Login”, “Passwort”. Я запам'ятовую картинки».

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №7

Країна походження: Китай

Стать: Чоловіча

Вік: 29 років

Рівень освіти: Вища (бакалаврат у сфері туризму)

Попередній досвід вивчення німецької мови: Відсутній

Цифрова грамотність до початку курсів: Висока

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Впевнене користування смартфоном, ноутбуком

Тип пристрою, який використовується для навчання: Смартфон, ноутбук

Участь у інтеграційних курсах: Так, із жовтня 2023 року

Цифрові платформи, які використовує:

- DW Learn German
- Duolingo
- YouTube (навчальні відео)
- Quizlet

Форма навчання: Змішана (офлайн + онлайн-модулі)

Труднощі, з якими стикнулася:

- Важко спілкуватися німецькою на початковому рівні
- Відсутність китайської підтримки в деяких додатках

Сильні сторони цифрового навчання:

- Швидкий доступ до пояснень
- Можливість вивчення у власному темпі
- Висока мотивація через гейміфікацію

Особливості адаптації:

- Створює цифрові картки лексики
- Слухає подкасти німецькою

Загальна оцінка цифрового навчання: Дуже позитивна

Побажання: Більше інтерактивних вправ на мовлення, включення штучного інтелекту в навчальний процес

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №8

Країна походження: Індія

Стать: Жіноча

Вік: 51 рік

Рівень освіти: Відсутній (до початку курсів не володіла навичками письма й читання)

Попередній досвід вивчення німецької мови: Відсутній

Цифрова грамотність до початку курсів: Відсутня

Знання письма та читання: Не мала (опановує в процесі інтеграційних курсів)

Володіння цифровими пристроями: Обмежене (навчається користуванню планшетом на курсах)

Тип пристрою, який використовується для навчання: Планшет, наданий навчальним центром

Участь у інтеграційних курсах: Так, із січня 2024 року

Цифрові платформи, які використовує:

- vhs-Lernportal (у супроводі викладача)
- DW Learn German (обмежено)

Форма навчання: Очна з елементами цифрового супроводу

Труднощі, з якими стикнулася:

- Труднощі з читанням навіть латиниці
- Складнощі з орієнтацією в інтерфейсі програм
- Страх натиснути «не туди»

Сильні сторони цифрового навчання:

- Поступово звикає до планшета
- Радіє зворотному зв'язку (правильно/неправильно)

Особливості адаптації:

- Дуже важлива підтримка викладача
- Добре реагує на піктограми та озвучені команди

Загальна оцінка цифрового навчання: Обережний оптимізм

Побажання: Більше матеріалів у формі відео з поясненнями, дуже проста навігація

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №9

Країна походження: Китай

Стать: Жіноча

Вік: 23 роки

Рівень освіти: Студентка вищого навчального закладу (навчання незавершене)

Рівень німецької мови на момент опитування: B1

Попередній досвід вивчення німецької мови: Університетські курси, самостійне навчання

Цифрова грамотність до початку курсів: Висока

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Вільне - смартфон, ноутбук

Тип пристрою, який використовується для навчання: Смартфон (переважно), іноді ноутбук

Цифрові платформи, які використовує:

- LingQ (використовує для створення персонального словника)
- Spotify (слухає подкасти)
- DW Learn German (для аудіювання та граматики)

Форма навчання: Змішана - основний курс очний, додаткові заняття онлайн

Труднощі, з якими стикнулася:

- Високе когнітивне навантаження при великій кількості мультимедійних ресурсів
- Відсутність підтримки китайською мовою на більшості платформ

Сильні сторони цифрового навчання:

- Можливість самостійного темпоритму
- Адаптація платформи LingQ під особисті лексичні потреби

- Висока мотивація через доступ до автентичних матеріалів (подкасти, статті)

Особливості адаптації:

- Веде електронний словник
- Практикує метод мікронавчання в транспорті

Загальна оцінка цифрового навчання: Позитивна - вважає цифрові інструменти основним засобом підтримки

Побажання: Більше тематичних ресурсів для академічної лексики та відеоуроків із субтитрами

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №10

Країна походження: Еритрея

Стать: Чоловіча

Вік: 27 років

Рівень освіти: Середня

Рівень німецької мови на момент опитування: A2

Попередній досвід вивчення німецької мови: Лише на інтеграційних курсах у Німеччині

Цифрова грамотність до початку курсів: Середня

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Смартфон, базове користування

Тип пристрою, який використовується для навчання: Смартфон

Цифрові платформи, які використовує:

- Duolingo
- DW Learn German
- vhs-Lernportal

Форма навчання: Очна з елементами цифрової підтримки

Труднощі, з якими стикнувся:

- Складність тримати фокус на цифрових вправах без візуальної стимуляції

- Іноді бракує зворотного зв'язку від викладача

Сильні сторони цифрового навчання:

- Гейміфікація мотивує повертатися щодня
- Звичні до мобільних ігор формати сприяють навчанню

Особливості адаптації:

- Любить виконувати вправи вдома в спокійній атмосфері
- Повторює матеріал по кілька разів через мобільні тести

Загальна оцінка цифрового навчання: Позитивна - особливо виділяє «гру» як метод

Побажання: Додати більше відео-діалогів і голосових тренажерів

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №11

Країна походження: Судан

Стать: Чоловіча

Вік: 31 рік

Рівень освіти: Середня

Рівень німецької мови на момент опитування: A2

Попередній досвід вивчення німецької мови: Відсутній - почав на курсах у Німеччині

Цифрова грамотність до початку курсів: Середня

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Смартфон, середній рівень упевненості

Тип пристрою, який використовується для навчання: Смартфон

Цифрові платформи, які використовує:

- ChatGPT (іноді для перевірки перекладів і граматики)

- DW Learn German

Форма навчання: Очна з домашнім цифровим супроводом

Труднощі, з якими стикнувся:

- Не завжди впевнений у правильності відповідей без підтвердження
- Брак стабільного інтернету вдома

Сильні сторони цифрового навчання:

- Використовує чат-ботів для тренування коротких діалогів
- Оцінює миттєвий зворотний зв'язок і варіативність завдань

Особливості адаптації:

- Застосовує голосовий набір для практики вимови
- Поєднує застосунки з перепискою з друзями німецькою

Загальна оцінка цифрового навчання: Дуже позитивна - вважає, що без додатків не зміг би прогресувати

Побажання: Додати функцію голосового спілкування з аватаром або підтримку діалогових симуляторів

АНКЕТА РЕСПОНДЕНТА №12

Країна походження: Нігерія

Стать: Жіноча

Вік: 35 років

Рівень освіти: Вища (економіка)

Рівень німецької мови на момент опитування: A2-B1

Попередній досвід вивчення німецької мови: Самостійні онлайн-курси, інтеграційні курси в Німеччині

Цифрова грамотність до початку курсів: Висока

Знання письма та читання: Так

Володіння цифровими пристроями: Впевнено користується смартфоном, планшетом і ноутбуком

Тип пристрою, який використовується для навчання: Смартфон (щодня),

ноутбук (на вихідних)

Цифрові платформи, які використовує:

- DeepL (переклад і граматики)
- Memrise (тренування лексики)
- LingQ (лексика й аудіювання)
- YouTube (навчальні відео)

Форма навчання: Змішана (офлайн та онлайн-компоненти)

Труднощі, з якими стикнулася:

- Складно знайти автентичні матеріали для рівня B1
- У деяких додатках не вистачає африканської мовної підтримки

(орієнтується лише на англійську)

Сильні сторони цифрового навчання:

- Обирає теми, що стосуються економіки, щоб поєднувати з фахом
- Використовує функції адаптації складності в LingQ

Особливості адаптації:

- Веде електронний словник
- Робить порівняльний переклад між англійською та німецькою

Загальна оцінка цифрового навчання: Висока - дозволяє вчитися з гнучким графіком і з урахуванням особистих потреб

Побажання: Більше ресурсів про німецьку для професійного використання (економіка, бізнес)